

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 4 (31)

ТОРОНТО

1971

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ
Видає Головна Пластова Булава

PLASTOVY SHLIAKH
Виходить щотри місяці

Жовтень-грудень 1971

Ч. 4. (31)

October-December 1971

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Mr. L. Onyshkevych, 9 Dogwood Drive, Trenton, N. J. 08638, U.S.A.

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

Plastovy Shliakh Magazine, 2445-A Bloor St. W., Toronto 21, Ont., Canada

---

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор: Любомир Онишкевич. **Члени Редакційної Колегії:** Леонід Бачинський, Осип Бойчук, Роксоляна Гарасимів, Ярослав Гарасимів, Тоня Горохович, Теодор Данилів, Володимир Дозорський, Анна Коренець, Олександр Луцький, Атанас Мілянч, Лариса Онишкевич, Петро Саварин, Теодосій Самотулка, Микола Світуха, Володимир Соханівський, Данило Струк, Омелян Тарнавський і Атанас Фіголь.

Мовний редактор: Наталія Пазуняк.

Адміністратор: Омелян Тарнавський.

З М І С Т

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора висловлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливі.

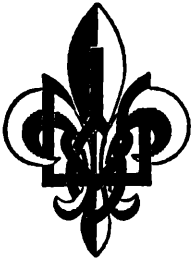

Річна передплата від 1 січня 1972 р.: США і Канада: \$6.00, Австралія: \$4.00 австр., Австрія: 100 шіл., Аргентина: 10 нових пезів, Бразилія: 200 кр., Бельгія: 150 бел. фр., Великобританія: 1.25 фунта, Німеччина: 12.50 їм. мар., Франція: 15 фр., Швейцарія: 15 шв. фр. Ціна одного числа у США і Канаді — \$1.50.

**PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Quarterly Magazine,
published by PLAST — Ukrainian Youth Ass'n,
2199 Bloor Street West, Toronto 21, Ontario, Canada.**

Kiev Printers Ltd. — 860 Richmond Street West, Toronto 140, Ontario.

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Торонто — Канада

Ч. 4 (31)

жовтень-грудень 1971

Редакційна стаття

ТАКІ СОБІ ДУМКИ...

Молоді пластунки їдуть у прерії Канади, щоб організувати українські дитячі садочки... Пластун-сеньйор здобуває верхи Семієн у далекій Етіопії, де він головним лікарем імператора країни... Молодий пластун пропонує виправу до Австралії, щоб допомогти у переведенні пластових таборів... Старий пластун вірить у патріотизм української молоді в Аргентині... Студенти у США гостро реагують на неполадки в нашому церковному і громадському житті та закликають до конкретних акцій в обороні нашого народу в Україні...

Це лиш деякі погляди на панораму нашого життя, яка розгортається на сторінках цього числа "Пластового Шляху". Панорама ця імпазантна: хоча ми привикли плакати над нашим майбутнім, читаючи ці дописи, виробляється враження, що не так уже эле, як "крячуть нам чорні круки"... Чи тямите, як ми лиш переїхали на нові місця нашого поселення, наші "пророки чорних хмар" передбачали, що ми не потриваємо довше як 20 років? А минуло вже понад 20 років, а ми все ще живі, все ще існуємо, розвиваємось. Наша молодь не пропала: вона плянує подорожі в далекі краї, щоб допомогти своїм менш щасливим братам. Вона не задовольняється лише перейманням української культури від своїх батьків, а починає творити свою власну

українську культуру, збагачуючи скарбницю українського народу. Вона й не думає зникати з лиця землі, щоб іти назустріч пророкуванням песимістів; вона жива, енергійна, творча.

Правда, “чорні круки” передбачили одну річ: зникає українська політична еміграція. Вона зникає, але на її місце приходить українська громада в діаспорі, українські етнічні групи поселенців в країнах світу. Але чи це така велика втрата? Еміграція мала свої вартості і позитиви, але мала вона теж своє параноїдне, одноторове наставлення до світу, свої партійні міжусобиці, сварки, ненависті, своє замкнене гетто, — всі прикмети кожної іншої політичної еміграції. Це все було чуже, незрозуміле, безсенсове для наших нових поколінь. Але на щастя ці негативні прояви не відкинули від української національної свідомості всіх членів нашої молоді; велике число їх залишилося, щоб будувати українську спільноту в світі, — спільноту часом незрозумілу старшій генерації, але спільноту стабільну, здорову, творчу.

Правда, є і негативи. Одним з них є справа української мови, якій ми присвячуємо декілька статей цього числа. Молодь володіє назагал недобре українською мовою — хоча досвід при складанні збірки молодечої творчості показує, що є досить молодих одиниць, які володіють цією мовою бездоганно. Сам факт, що статті про мову в цьому числі “П. Ш.” натискають на чистоту мови (“чистіша, як сльоза...”), показує, що не так воно эле: якщо б молодь взагалі не вміла говорити по-українському, то справа чистоти мови була б лише академічного порядку.

Є й інші негативи. В своїй обширній статті в цьому числі Л. Храплива дає нам огляд наших плюсів і мінусів — хоча, на нашу думку, може надто песимістичний. Ця стаття була виготовлена на семінар Пластового Конгресу, ще перед своєрідним “ренесансом” нашої молоді, який ми можемо спостерігати сьогодні. Декілька років тому деякі активні групи нашої молоді (як напр. Студентська Громада в Нью-Йорку) були готові обернутись революцією проти українського організованого “естаблішменту”. Сьогодні ці самі групи молоді стоять в авангарді українських змагань за помісність української католицької церкви, висилають свої “корпуси миру” в прерії Канади, до Югославії, Австралії тощо, творять свою власну пресу, культуру, музику, літературу, театр тощо.

Є ідейно наставлена українська молодь, є пригожий ґрунт до праці. Треба лиш підійти до цієї молоді з новими і відважними ідеями, проектами, думками. Прикладом цього може бути “пластовий Корпус Миру”, запропонований Головою ГПБ: поїздки студентів-пластунів у віддалені, забуті закутини світу, де живуть українці: прерії Канади, пампас Аргентини, джунґлі Бразилії і Парагваю, до бачванських українців. Там треба творити садочки, табори, клуби молоді, допомагати нашим братам. Це зробить подвійну роботу: з одного боку допоможе нашим віддаленим братам, з другого боку дасть молоді саме такий рід суспільної, ідейної, самовідданої праці, який є їй сприйнятливий і “модний”. Та це лиш одна пропозиція; з дрібною увагою можна придумати не один такий корисний, позитивний проєкт.

А втім — молодь сама собі видумує проєкти і прокладає шлях. Часом краще залишити її в спокої і дати їй вільну руку. Бож діяльність молоді, коли не заражена партійництвом, вузькодумністю, провінційністю та маломіщанськістю, є звичайно далеко позитивніша, ніж була діяльність нашої політичної еміґрації. А понад усе — вона дає **надію** — надію, базовану на фактах, надію, що живучість нашого народу переборе і теперішній збіг обставин і дозволить розвинути новим українським групам поселенців в світі. Ця живучість вдержала ж такі групи, як бачванців, “русинів” на Пряшівщині, поселенців в Західній Канаді, — групи, які мали далеко важчі умовини, ніж маємо їх ми. Тож не слід нам піддаватися голосам “чорних круків”, — наша сьгоднішня молодь дає нам причини дивитись на майбутнє з правдивим пластовим оптимізмом.

Л. О.

У кожному пластовому домі повинна бути книжка

Основоположник Пласту

До 80-річчя з дня народження проф. д-ра Олександра Тисовського

Написав: ТЕОДОР ДАНИЛІВ

48 сторінок, ціна в Канаді і США 1.00 дол., а для інших країв рівно-
вартість у їхній валюті. — Замовляти в адміністрації “Пл. Шляху”:

Plastovy Shliakh Magazine, 2445 A Bloor St., Toronto 21, Ont.
Canada.

„Плекайте мову...“

Адольф Гладилевич

“ЧИСТІША ВІД СЛЪОЗИ ВОНА ХАЙ БУДЕ...”

ЗА КУЛЬТУРУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПЛАСТОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

“Те, що я оплакую, — це занепад самої структури розмовної мови, синтакси й словника, — це вживання “жуаль” (жаргон французьких канадців — А. Г.), який не має жодної вартости й нагадує звироднілу мову креолів. Очевидно, відчувається вплив англійської мови на правильність (нашої) мови. Відповідальна за це також почасти двомовність, особливо, як вона погано засвоєна. Це проблема, що її знають усі двомовні країни. З нею слід боротися виправними заходами”.

(З промови міністра справ культури й іміграції Квебеку Франсуа Клютє в Монреалі 9 березня 1971 р.).

Ми навмисне взяли за мотто для нашої статті слова представника канадської франкомовної, а не української національної групи. В провінції Квебек французьке населення живе компактною масою й має широке самоврядування. Якщо й воно змушене боротися за чистоту й правильність своєї мови, то що допіро говорити про потребу такої боротьби в українців, які живуть розкидано в різних країнах світу!

Пласт і українська мова

В нашій статті ми обмежимося до пластового середовища в Канаді й США. Ми його знаємо найкраще. Це не значить, що порушені в статті питання не є актуальні для пластових середовищ в інших країнах нашого поселення.

Дуже добре, що “засадничою вимогою приналежності до Українського Пласту є володіння українською мовою та її вживання” і що “всі пластові зайняття провадяться виключно українською мовою” (Рекомендація ч. 2-04, “Пластовий Конгрес Другий — Звіти й рекомендації”, Нью-Йорк — Торонто, 1970). Ставлячи таку вимогу до своїх членів, Пласт корисно відрізняється від деяких інших організацій, які цього не роблять і тим самим полегшують денационалізацію свого членства.

Пласт вимагає від своїх членів не тільки бездоганно знати українську мову, але й “постійно плекати” її (Рекомендація ч. 3-08). Він уважає, що “одним з перших завдань виховника в УПН і УПЮ є викликати в пластунів бажання вивчати, вживати

й плекати мову в слові й письмі” (Рекомендація ч. 3-09), і що “до акцій вживання й плекання української мови в слові й письмі — при всіх нагодах, де тільки це можливо, слід добувати співпрацю українських Церков, громадських установ, політичних груп та ширшого круга українських (теж мішаних) родин” (Рекомендація ч. 3-10).

Коротко сказавши, Пласт хоче докладати всіх зусиль, щоб пластуни добре знали українську літературну мову та її вживали.

Українська мова пластового середовища

Яка ж ця мова в пластовій дійсності? — Почнемо від наших найменших — новаків і новачок, юнаків і юначок. Їх можна поділити на дві категорії: діти, яким батьки змалку вщеплюють любов до української мови, і діти батьків, які ставляться байдуже до цієї мови, віддаючи першість англійській, мовляв, завдяки їй діти “їстимуть сліб”. В загальному діти першої категорії, хоч і не знають добре української мови та часто засмічують її англіцизмами й мовними огріхами, що їх перебирають від своїх батьків, — володіють нею вільно й без акценту. Цього не можна сказати про дітей другої категорії. Для них українська мова — “конечне лихо”. Вона їм потрібна головню для того, щоб порозуміватися з тими, що добре не говорять по-англійському, ну й зі своїми пластовими зверхниками, і щоб собі якось давати раду в українській школі, до якої кожний пластун зобов’язаний ходити. Вони говорять і пишуть по-українському так, наче б це була для них якась чужа мова, що без неї можна обійтися, а не рідна. Про жажливі мовні й правописні огріхи учнів “Рідних шкіл” і курсів українознавства багато могли б розказувати наші вчителі. Боротьба з цими огріхами — це справжня Сізіфова праця того, кого Бог покарав, зробивши його педагогом української школи на еміграції...

Менш-більш те саме можна б сказати й про українську мову переважної частини середнього пластового покоління — старших пластунів і пластунок, молодих сеньйорів обох статей і молодих батьків пластових родин. Вона в них деколи так первантажена англіцизмами, зокрема, як іде про абстрактивні поняття, що її з трудом розуміє українець з-поза Канади чи США.

Ось кілька зразків огріхів у мові тих, що її досить добре знають і навіть дописують до української преси: “Це служило б **баріерою** в їхній поведінці”; “для фізичного і **ментального** здо-

ров'я" (зі старшопластунської одноднівки). "Я пояснив без всяких **інгібіцій**"; "в часі цієї **прелімінарної** розмови"; "що за **коінсиденс**"; "дивлячись на події з **ретроспекту**" (З відкритого листа сеньйора). Такі чужі слова, що їх легко можна заступити українськими, роблять мову штучною й... смішною.

Нарешті кілька слів про мову найстаршого покоління пластової родини. В загальному воно ще найкраще зберегло свою мову й вимову. Це й самозрозуміло, бо старшим людям не так то легко вивчити нову мову й забути рідну. (Не беремо тут до уваги тих малоінтелігентних людей, що, неспроможні вивчити англійську мову, калічать свою рідну такими варваризмами, як: **гавз, рум** чи **кара**; таких "англійців з Коломиї", що своєї мови цураються, а чужої не знають, між сеньйорами й свідомими батьками ми не зустрічали!).

Велика більшість пластових родин походить із Західньої України, де українська розмовна й писана мова сильно відрізнялася від літературної. Щоб правильно говорити й писати, треба б їм побороти багато труднощів, а для цього не кожний має охоту й час. Українців з центральних і східних земель найбільше вражає в мові "західняків" неправильне наголошування багатьох слів (наприклад, **п'ятсот, сімсот, ходжу, пишу, моя, твоя** тощо з наголосом на другому складі від кінця, а **прапор, табор** замість табір і т. п. з наголосом на останньому складі й таке інше), а далі вживання польонізмів (**обоятний** і т. п.), русизмів (**бувший, послідній, сейчас, слідуочий** і т. п.), провінціалізмів (**родичі** в значенні батьків, **діточий** зам. дитячий і т. п.) тощо.

Найгірше, що ті, які говорять і пишуть не по-літературному, дають поганий приклад молодшим. Не диво, що й пластова молодь, наприклад, інакше не каже, як: **прапор, табор** з наголосом на останнім складі.

Чи ми часто заглядаємо в словник ?

У відомому вірші "Мова" Максим Рильський дає своїм землякам, між іншими, таку пораду:

**Не бійтесь заглядати у словник:
Се пишний яр, а не сумне провалля;
Збирайте, як розумний садівник,
Достиглий овоч у Грінченка й Даля...**

Чи ми, старі, молоді й наймолодші, дуже приймаємо до серця ці поради? Щоб заглядати в словник, треба насамперед

його мати й то не один, а кілька: правописний, англо-український, українсько-англійський, чужомовних слів тощо. Для тих, що хотіли б ґрунтовно вивчати українську мову, є ще цілий ряд інших словників: “Словник наголосів української літературної мови” Миколи Поґрібного, “Фразеологічний словник” Надії Батюк, чотири томи “Словаря української мови” Бориса Грінченка, шість томів академічного “Українсько-російського словника” тощо.

Якщо б з усіх цих словників тільки один — той, що без нього ніяк обійтися не можна — “Правописний словник” Григорія Голоскевича був у кожній пластовій хаті, було б уже непогано. Та скільки в нас таких, що навіть цього словника не мають!

Мову треба студіювати

Але самі тільки словники не допоможуть. Українську мову треба студіювати так само, як і кожную іншу мову, дарма, що вона наша рідна. Чи багато з нас це робить?

От, наприклад, в 1951 р. пласто́ве видавництво “Молоде життя” в Мюнхені видало з допомогою 2-ого куреня сеньйорок і старших пластунок “Ті, що греблі рвуть” у сорокліття Пласту велику (чотириста сторінок!) працю проф. Юрія Шереха п. з. “Нарис сучасної української мови”. Цікаво, скільки сеньйорів і старших пласту́нів чи пластунок мають цю книгу й скільки їх прочитало її, як кажуть, “від дошки до дошки”!

Або, чи багато є таких, що скористало з невеликої, а цінної брошури проф. Пантелеймона Ковалева “Чистота і правильність української літературної мови”, яка появилася також у Мюнхені в 1947 р.? З неї можна, між іншим, довідатися, що наша літературна мова знає тільки: **бачити** (а не: **видіти**), **вбивства** (а не: **морд**), **вирахувати** (а не: **вичислити**), **відкласти** (а не: **відложити**), **вільний**, **вільно** (а не: **свобідний**, **свобідно**), **голова** (а не: **предсідник** чи **президент**), **спис** або **список** (а не: **ліста** або **листа**), **чоловічий** (а не: **мужеський**), **змагання** (а не: **змаг**) і так далі.

Майже двадцять років пізніше той самий учений надрукував у кількох числах журналу “Сучасність” за 1966 р. подібну до попередньої працю п. з. “Мова української преси”. В ній він наводить дуже багато прикладів вживання в мові українців вільного світу неправильних слів і зворотів і повчає, що треба казати, наприклад, **присутній** (а не: **приявний**), **листування** (а не:

переписка), борг (а не: моргедж), доповідач (а не: прелегент), поважати (а не: респектувати), в оселі, в університеті (а не: на оселі, на університеті) і так далі.

Покищо не виглядає, щоб українці, і зокрема наше пластуство, дуже брали собі до серця добрі поради відомого мовознавця.

Байдужність до української книжки

Вкінці, щоб добре знати й удосконалювати свою рідну мову, треба багато читати: добрих письменників і поетів, класиків і сучасних.

Тим часом у нашому суспільстві, навіть у пластовому середовищі, запанувала незрозуміла байдужість до українського друкованого слова. Про неї багато могли б розповісти наші видавництва й книгарні. З жахом приходиться ствердити, що люди перестають купувати й читати українські книжки й журнали.

Такий “нечитальник” — батько дитини або її пластовий вихователь, ясна річ, не дає їй доброго прикладу. Тому й не диво, що багато молодих українців не бере в руки навіть найкращої української книжки чи журналу.

Пласт і культура української мови

Що ж нам робити в такій ситуації? — Наполегливо й безупинно здійснювати постанови Пластового Конгресу Другого в справах мови. Крім постанов, що їх ми вже цитували, наведемо тут ще цю: “Поглиблювати знання української мови та дбати про її чистоту, вживати тільки її поміж українцями” (Рекомендація ч. 1-04, пункт 2, точка б).

Починати треба нам від себе самих (“Лікарю, вилікуйся сам!” — казали старовинні римляни). Самі плекаймо свою мову й цим даваймо добрий приклад молодшим!

Мову української дитини треба починати плекати вже тоді, як вона вчиться вимовляти перші слова. “Нагинай галузку, поки молода!” — каже народна мудрість.

Українська розмовна мова в хаті й з товаришами-земляками, українська казка й дитяча книжка та журнали “Готуйсь” і “Веселка” в дитинстві, українська юнацька книжка й журнал “Юнак” у юнацькому віці, спів рідних пісень, домашня бібліотека з українськими книжками в кожній хаті, успішне складання

новацьких і юнацьких пластових проб з натиском на українознавство, добрі оцінки в “Рідній школі” й на середньошкільних курсах українознавства, обговорювання змісту пластових журналів на сходинах роя й гуртка — все це необхідне для плекання української літературної мови в Пласті.

Великою допомогою в цій праці можуть бути бібліотеки станиць і окремих уладів. Їх треба весь час поповнювати новими добрими книжками й не жалувати грошей на цю ціль.

Практика вчить, що добрим засобом для зацікавлення дітей українською книжкою є влаштування читацьких змагань, зокрема в таборах.

Окремий натиск слід класти на культуру живого мистецького слова в новацтві, юнацтві й у старших віком пластунів і пластунок (організування конкурсів декляматорів і пластових виступів з рецитаціями й інсценізаціями кращих творів української літератури та заохочування пластової молоді до участі в позапластових студіях живого слова).

Плекання української мови не повинно обмежуватися до пластового середовища. Хай пластова молодь і виховані в Пласті громадяни будуть у перших лавах у боротьбі українського народу за збереження рідної мови, за її чистоту й красу!

**
*

ТАКІ КНИЖКИ

можна набути в адміністрації “Пластового Шляху”:

- 1) **КІБЕРНЕТИКА, Її ВИНИКНЕННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ.** Написав: Атанас Фіголь. Мюнхен, 1966 р. 48 сторінок. Ціна: 50 центів.
- 2) **ЖИТТЯ В ПЛАСТІ,** посібник для пластового юнацтва. Написав: Д-р Олександр Тисовський. Третє справлене видання, Нью-Йорк — Торонто, 1969 р. 552 сторінки, ціна: \$6.50.
- 3) **ОСНОВОПОЛОЖНИК ПЛАСТУ.** До 80-річчя з дня народження д-ра Олександра Тисовського-Дрота. Мюнхен, 1966 р. 48 сторінок. Ціна: \$1.00.
- 4) **УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАСТОВИЙ УЛАД.** Написав: Северин Левицький. Мюнхен, 1967 р. 136 сторінок. Ціна: \$3.00.
- 5) **ПОСІБНИК ЗВ'ЯЗКОВОГО,** збірна праця 22-ох авторів для виховної діяльності в Уладі пластунів юнаків. Головний редактор: пл. сєж. Василь Палієнко. Торонто — Нью-Йорк, 1970 р. 472 стор. Ціна: \$6.00.

Замовлення і належність посилати до адміністрації “Пл. Шляху”:
Plastovy Shliakh Magazine, 2445-A Bloor Street West, Toronto 21, Ontario, Canada.

Ми і наше довкілля

Степан Зошук

ПЛАСТУН У СЕМІЄН — НАЙВИЩИХ ГОРАХ ЕТЮПІ

Море і гори мають у собі щось привабливе, а разом щось могутнє, грізне й таємниче; незнана даль, височінь, стрімка стіна, льодовик, глибина моря манять... Пригоди, зусилля, а там і наукові досліди заспокоюють гін людини до вічного шукання і змагання.

Гори Семієн своєю зовнішньою побудовою дають унікальний краєвид у світі. Не подібні вони до ніяких інших гір. Їх бо розбили в рівній мірі і вибухи вульканів, і зливні тропікальні дощі. Провалля і долини рік дуже глибокі й рідко доступні пляями. Вирубані дощенту ліси і вивіяна родюча земля свідчать про те, що тут від давен-давна мешкали люди. Ліси залишилися ще лише в недоступних місцях, в північно-західній частині гір.

Від плеса рік до високорівні є не раз 2,000 до 3,500 метрів, переважно це незвичайно стрімкі урвища. З поконвіку перерізають ці гори плаї для караван ослів і мулів.

Хто був у наших Карпатах, той відчував цю велику приємність мандрувати пляями; тут же — це вимога часами надлюдських сил. В дощеву пору все вздовж плаю обертається в липку грязь, знану тут як "чіка". В суху пору — це дошкульний пил. Плаї місцями дуже похилі, а місцями — це прямо звалища великанських кам'яних бовдурів. Узбіччя біля плаїв бувають дуже стрімкі і круті. Іноді стежка завалена пнями старих дерев або настільки густо заросла, що людина лише з трудом може пролізти. На високій плоскорівні приємна прохолода, але в ярах буває дуже гаряче.

В ці гори вибрався гурт австрійських скельників з Т-ва прихильників природи, разом 21 чоловік. З них 8 було нижче 30 років, 10 — між 30 і 50, один — 55 років, а один в моєму віці — 62 роки. Метою гурта було перевірити, чи злазка і вилазка по цих горах можлива. Мене полонила рідка нагода перевірити на собі і на членах гурта залежність нервово-м'язнево-суглобової справності та відпорності всяким недугам в залежності від якості і кількості харчу.

Мій харч був докладнісінько той сам, яким живився римський воїн вдавнині. Зате харч скельників буде модерніший: себто консерви всякого роду, сухі овочі, бараболя тощо.

Ми спершу поїхали автобусом 250 км на північ від Аддіс-Абеби до озера Тана, а тоді до містечка Дебарек. Сьогодні це містечко нічим не замітне, але колись, у 1860-ому році на торговиці тут стято голови 16 тисячам полонених з племені Герет, що його переміг тодішній цісар Етіопії, Теодорос.

На південь від Дебареку є містечко Гондар; недалеко звідтіля живуть ще досьгодні нащадки біблійних жидів — Фелашів. За переказом, втеча Мойсея з Єгипту була лиш частинно успішна, бо предки Фелашів відмовились перейти з Мойсеєм через Червоне море. Вони не повернулись до Єгипту з боязні перед пімстою фараона, а поселились тут, де заробляли на прожиток будовою суден, риболовлюю та полюванням на гіпотамів, із шкури яких виробляли щити.

В Дебарек ми розгостилися на підлозі в корчмі. Незабаром з'явився обласний, і почалась гутірка при печенні двох баранів і питві тутешнього меду й пива.

Вранці майдан перед корчмою був зайнятий кіньми, мулами, ослами і товпою глядачів, які прийшли дивитися на небувале явище. Нам призначено провідника, двох перекладачів та двох вояків з кісами. Казали: це для оборони перед бандитами.

З браку досвіду ми не вибрали добрих коней і мулів. Деякі мали рани на хребтах, які позакривано лахміттям, щоб ми не завважили. На них наладували ми наш багаж, а 6 мулів із сідлами взяли для тих, що не зможуть іти. На них ми їхали на зміну так, що мули майже ніколи не йшли впорожні. Скельники мали першорядний виряд, одначе із дуже важкими гірськими черевиками, які їх виснажували.

Врешті, о 10-ій год. наша валка вирушила на схід. За селом пагорбистий терен — без дерев, переважно облоги, місцями управна земля. Видно орача, який оре волами і примітивним плугом, що так поширений по всьому Близькому Сході. Поволі терен підноситься, стає місцями стрімкий, завалений каменюками. По трьох годинах ми на плоскорівні; звідсіля видно гострий обрій. Вгадуємо, котрий із шпилів — Рас Дашан. Ідемо одним з головних плаїв караван; при дорозі, в гарячу пору сидять іноді бабусі і продають холодний напиток, тутешнє пиво. Цей напій виробляють тут у майже кожній хаті з ячменю та намоку листя

рослини гешо; а зветься цей напій “талля”. Він є тут народним напитком; алкоголью в ньому мало, а є він досить поживний.

На південь від нашого плаю зарисовується глибокий яр, один з тих, які завжди товаришитимуть нам в нашій мандрівці. Вражає недостача лісів, ба й кущів. Вдень важко побачити якихось звірів, але наш провідник нам обіцяє, що в околиці Амба Раз і Гіч є ще досить сім'яніських козиць та інших тварин. Козиці ці (ібекси) тримаються недоступних місць, бо тубільці їх вистежують і винищують. Один з тубільців хоче показати нам стадо козиць, але вимагає заздалегідь заплати. В цій країні рідко хто зробить ваш якусь прислугу даром, бо біда велика і мешканці використовують кожен нагоду, щоб заробити кілька сотиків, не раз послуговуючись очевидною неправдою.

Полонина цілий час підноситься вгору. Підвечір робиться зимно; наші провідники скидають з голів свої хусти “шамна” і окутуються ними. В даліні засіріли невеликі дерева; там на полонині — Санка Бир, наше місце таборування. Там теж і військова станиця, яка береже дорогу від бандитів.

Полонина вмить ожила від наших червоних шатер. Я вирішую спати під голим небом, у спальному мішку. Докучають кліщі, але шатра відганяють хоча гієн.

Зранку табір оживає, і ми по сніданку тягнемось далі на схід. Перед нами знову обриси гористої полонини, покритої високою травою. Кругом ні душі; овид райдужними кольорами заманює нас в незнане. В ярах густа сіра мряка, з якої стирчать шпилі гір, мов зачаровані замки.

Один з погоничів визорив стадо козуль-ібексів. З нашого місця був знаменитий вид через покритий травою схил, закінчений гребенем, а далі урвищем, поверх тисяча метрів завглибшки. За пропастью паслось стадо козуль, осяяне сонцем. Віддаль важко було оцінити; завелика була вона для наших мисливців. Одначе через далековид можна було добре відрізнити козуль від тла. Це були самі самиці, не було між ними козла.

Під вечір і ранком можна було бачити різні птиці: орлисоколи, супи і багато менших. На землі безліч гризунів, які становлять головну поживу шакалам, гієнам і сім'яніським лисам. А як притисне голод, то ловить їх і леопард. Здаля доходить до нас дуже знаменний щекіт і гавкіт великих мавп, Гелада бабунів. Живуть вони в печерах великими стадами і є великими шкідниками піль. Ці милі тварини зустрінатимуться впродовж нашої подорожі. Стада їх мають своїх провідників; коли поба-

чать вони людей, то звичайно втікають на чотирьох ногах, залишаючи на деревах свої стежі. Самиці часом нападають, головню тоді, коли почуваються zagrożеними. В пралісі, далеко на півдні біля озера Чамо, заступило мені раз знечев'я дорогу стадо мавп. Мої голюкання їх не налякали; вони мають час, а мені спішно було до озера, бо ночі в пралісі небезпечні. Щойно стріл на пострах розпорошив зухвальців.

Шлях став важкий, каменистий; дорога дуже видовжилась. Наш шлях в'ється вздовж південного узбіччя хребта сугір'я Амба Раз. Час від часу є оселі з круглими, мов улики, хатками, званими "тукуль". Земля дуже бідна і бідні там селяни. Навіть найбідніший селянин в Україні так бідно не жив. Перед хатами ні деревини, ні куща, а про квіти й не говорити. Дерев стрічаються лише біля річок, де вперше оглядаємо рослину в виді пальми, з лезоватим листям, що зветься лоболія. Багато високої трави, стебло якої в 2-3 метри заввишки. В цій траві легко загубитися, і не один мандрівник так загинув. В дощеву пору плаї так заростають цією травою, що місцями доводиться її палити. Часами палять траву також для того, щоб виполосити звірів, наприклад, леопардів.

О 3-ій годині по полудні розтаборюємось біля потічка Кирвит Митає, на полонині. Сонце пече; іду до потічка і купаюсь з насолодою в чистенькій воді. З гурта ніхто інший цього не робить, — лікар заборонив. От, прихильники природи! По вечері я і ще декілька гірників вирішили розглянутися в терені і вирушили в напрямі шпиль Амба Раз. Хоч як боліли вже нам ноги, все таки ми йшли, бо хотіли побачити козулі. Від потічка підноситься узбіччя майже під кутом 45 ступенів. Терен трудний, бо плау немає, лиш безладно розкинені купини сухої трави, кущі та повно каміння.

Облиті потом, ми добрали до гребеня, з якого в далині видно було шпиль Амба Раз. Цей гребінь — це грань урвища, яке спадає стіною на північ до другої долини ріки. В напрямі на захід ми бачимо стадо козуль, але віддаль до стрілу завелика, а до того немає в стаді козла. Полювати на козулі дуже важко, бо живуть вони в недоступних місцях. Навіть застрілена козуля часто скочується в пропасть, звідкіля її важко дістати, а при тому ламаються роги, задля яких на козуль полюють. Найнебезпечніша пора для козуль — це час дощів, бо тоді вони мусять сходити на доли, де їх стріляють і винищують.

Кругом нас ген, куди не кинути оком, сіро-брудножовта трава, але де-не-де є плями червоного листя кадильного дерева.

Сьогодні спалось особливо твердо, але в 6-й год. вранці я вже на ногах. З'їв сніданок і вже готовий до дороги. Табір залишається на місці, а з нього виходять дві групи: одна на схід, на шпиль Буагіт, а друга на північ, до Амба Раз, щоб перевірити стіни урвища, чи підхожі вони для вилазки. Я долучився до гурту, що йде на Буагіт (4,460 метрів).

Аж під сам шпиль Буагіт веде старий, поритий шлях. Це головний шлях на схід, на Раз Дашан. Шлях покритий пилом, на якому видно сліди гієн чи лисів. Все, що живе в Африці, за винятком козуль, слонів, жираф тощо, живе в криївках, звичайно в норах, вигребаних у землі. Вночі ті тварини вилазять на лови чи пастися. Сліди гієн ідуть в напрямі нашого табору — отже вночі ми мали гостей.

Чим вище, тим недоступніші стають звалища безугарних каменюк так, що місцями доводиться лізти на чотирьох. В дощеву пору все тут покрите снігом і льодом, але тепер найшов я лиш малий клаптик зльодовілого снігу. Врешті я на шпилі. Краєвид чарівний, хоча всі яри покриті ще легкою мрякою. Майорюють високі шпилі; безліч річок, які спливають до ріки Такказе. Шпилі ці доступні звичайно лиш одним плаєм. Вогкості на них вистачає, щоб управляти трав'янисту рослину "теф". Ці шпилі давали знамениті криївки для розбійників, а теж пригожі вони для монастирів і церков, видовбаних у скелі. Такий монастир біля містечка Адуа (місце перемоги італійських військ над цісарем Етіопії в 1896-ому році) не був ніколи здобутий. Щоб до нього дістатись, треба спинатись по линві яких 50 метрів. Таких святинь, видовбаних у скелі, є в Етіопії 150. До найкращих належать ті, що є в Лалібелля.

Звичаєм горолазів кожний з нас кладе один камінь на окрему купку на самому шпилі Буагіт.

Повертаюсь зі шпиля, далеко труднішим шляхом. Мене вітає гурма ібісів, які звичайно разом пасуться увечорі. Є і яструби з широкими крилами, важкі в леті. По двох годинах ми вже в таборі.

По обіді наша групка — та, що й учора — подалась знову на те місце, де ми побачили були козулі. По важкому підході ми вже на грані. Аж моторошно робиться дивитись вниз урвища, яке має щонайменше яких 1,000 метрів. З тієї пропасти височать мов готицькі вежі вищі і нижчі шпилі. Тут має бути улюблене місце козуль, але їх нема, зате з півдня привітало нас вереском стадо бабунів.

(Продовження в наступному числі)

УКРАЇНСЬКІ ГРУПИ В КРАЇНАХ ПОСЕЛЕННЯ

(Із матеріалів Комісії ПКД)

Скільки нас?

В першу чергу треба сказати, що в цьому розгляді звернемо головну увагу на українські поселенські групи в країнах, де існує Пласт. Це буде США, Канада, Аргентина, Австралія, Великобританія, Німеччина. Чисельний стан українців у цих країнах приблизно такий: США коло 1,000,000, згідно з Енциклопедією Українознавства, хоча звіт КПС США говорить тільки про "500,000 свідомих українців". Канада — 450,000, Аргентина — 22,000, Великобританія — 28,000, Австралія та Німеччина по 22,000. Разом це становить коло півтора мільйона, хоча достовірність цих чисел тільки дуже приблизна. Труднощі бо в обчисленнях неймовірно великі. Ані дані приналежності до найбільш всеохоплюючих інституцій, таких як церкви, ані обчислення переписів населення в окремих країнах не зможуть нам дати повної цифри. Доводиться отже покладатися на дані, які можна осягнути в сучасну пору.

Як бачимо, Пласт не покриває своєю мережею всіх країн вільного світу, де живуть українці. Були спроби закріпити його в Бразилії, Новій Зеландії, Австрії, а навіть в Африці, в Тунісі. Однак всюди там, переважно через виїзд провідників в інші країни, — він занепадав. У країнах Середньої Америки, при малій кількості та розсіянні українців, — навіть не було таких спроб.

Тільки для повноти образу подамо кількість українців і в цих країнах: 120,000 у Бразилії, 50,000 у Франції, 7,000 у Парагваю, по 5,000 в Бельгії та Уругваю, 3,000 в Австрії, 1,500 у Венесуелі.

Не можна не згадати, що українські розселення поза Україною існують теж і в сателітних країнах, як Польща (у великій мірі це люди насильно виселені з Лемківщини), Югославія (давні поселення бачванських українців) та більше 7,000,000 українців, розселених по просторах республік СРСР в Європі й Азії. Хоча поселення їх нераз дуже компактні (коло 1,500,000 на самому Зеленому Клині), проте, політика уряду, свідомо спрямована на їх винародовлення, не допускає ніякого легального вияву їхнього українського життя.

Одначе вони існують, — і в нашій свідомості треба закріпити, що тільки зміна політичних умовин зможе врятувати їх від денационалізації.

З якої точки погляду?

Для нас, пластунів, цікава в першу чергу українська молодь у країнах нового поселення. Ми хочемо знати, які є вигляди на майбутнє вдержати її при українстві та зробити її активним носієм і творцем українства.

Однак на виховання молоді має вплив цілість життя наших груп, не лиш його виховний, релігійний та культурний сектори. Зумовлюють виховання молоді теж і зовнішні та внутрішні політичні обставини, а не менше й громадсько-організаційний та економічний сектори нашого життя. Отже, цілість виявів нашої української самотності. Тому й доведеться згадати усі ці вияви.

Та коли будемо розглядати позитивний чи негативний вплив стану цих окремих ділянок на нашу молодь, мусимо мати ясний погляд, чого саме ми бажаємо та які критерії оцінки цієї позитивності чи негативності. Над цим треба призадуматися, бо на сьогодні вже й основні ідеали Пласту, ствержені у Трьох Головних Обов'язках Пластуна, підпадають сумнівам та дискусії.

Тут, одначе, ми приймемо, як samozрозуміле, що Пласт змагає до збереження українського життя, не добровільної його ліквідації; що нас зобов'язують, найкомпетентніші для нас, рекомендації Пластових Конгресів. Гасло Першого Пластового Конгресу “Не “убі бене, ібі патрія”, тільки “убікве про патрія”, доповняє та конкретизує перша рекомендація Першої Сесії Пластового Конгресу Другого:

“Ми пластуни хочемо затримати етнічну ідентичність української спільноти поза межами України й послідовно її розбудувати, сповняючи наше завдання на службі Україні”.

На цю рекомендацію ми всі погодилися; її ствердили у своїх резолюціях 4-ті Збори КУПО, отже й можуть вони стати вихідною точкою для цього нашого розгляду.

Зовнішня ситуація

Пластові організації розкинені сьогодні на чотирьох суходолах: Європа, Австралія, Північна Америка і Південна Америка. Не диво, що різниці побуту в окремих країнах величезні. Вже хоч би кліматичні: в Чикаго життя спаралізоване сніговіями в той

час, коли у таборі біля Мельборну не можна палити таборової ватри, щоб не викликати пожежі висушеного довготривалими спеками “бушу”.

Та не це найважливіше. Куди сильнішу відбитку витискає на наших групах спосіб життя та думання панівний у країнах, де їм доводиться жити.

Те, що більшість наших поселенців найшлися у країнах з панівними англосакськими впливами та англійською мовою, впливає на тих поселенців так, як і французьке оточення у Квебеку чи еспансько-португальське в країнах Латинської Америки. Цей вплив заторкує спосіб думання, підхід до життя, а то й зовнішній вигляд і їх поведінку. При зустрічах пластунів з різних континентів ми мали досить нагод, щоб переконатися про це.

Дуже важливо теж, чи країни нового поселення мають свою довговікову історичну традицію, чи населення їх складається саме з нових поселенців — у першому, другому, чи хоч би третьому поколінні. Нема сумніву, що в другому випадку нового імігранта легше зрозуміти. Хоча дещо давніші поселенці мають теж тенденцію почуватися там окремою, об'єднаною громадою та протиставитися новим, як це бачимо, наприклад, в Австралії.

Проте відношення урядів до зорганізованого українського життя майже всюди однакове: якщо не прихильне, то щонайменше не вороже. В усіх країнах панує демократичний устрій, який шанує особисті переконання людини та дає в рамках своїх законів змогу творити власні організації. Навіть те, що наші організації мають завдання плекати специфічні українські вартості, не викликає ніде застережень.

Це, однак, не значить, щоб не було асиміляційного тиску, як з боку уряду, так і з боку спільноти нової країни поселення. Цей останній тиск — через школи, пресу та інші засоби масової комунікації, навіть далеко сильніший.

Однак і це для нас корисне; ідея “всетоплюючих казанів” у світі поволі завмирає. Щораз частіше чуємо голоси, подібні до ствердження Лорда Твідсмюра: “Ви будете кращими канадцами, будучи також кращими українцями”. Але така ідея культурного плюралізму ще тільки в зародку і з асиміляційними впливами доводиться ще дуже важко боротися в кожній країні.

Але боротьба ця не безвиглядна. Бо вже саме те, що уряди країн поселення допускають думку про вдержання та плекан-

ня в їхніх країнах культур інших народів, постала саме через поважний та позитивний вклад цих національних груп у життя цих країн.

Специфічні умовини

Проте, зважаючи на ці загальні тенденції, кожна країна поселення має свої специфічні труднощі. Ось наше поселення в Німеччині чи в Аргентині мусить і до сьогодні боротися з матеріальними недостатками, при чому постійна залежність від когось витворює комплекси ворожости та пригноблення, як в індивідуальному, так і в громадському житті. До того ж Аргентина терпить на постійний вплив кращих, провідних сил в інші країни, що зубожує ще більше українське зорганізоване життя.

Англія зате, куди брали з Німеччини й Австрії майже виключно молодих самітних людей, та куди попали рештки Дивізії “Галичина”, не має майже зовсім молоді у віці між 20 та 35 роками, і це теж позначається негативно на нашому житті в тій країні.

Дуже велика різниця поміж життям українців у тих країнах, де вони самі створили нове власне поселення (Англія, Австралія) та там, де застали вони вже поважнішу українську еміграцію з-перед другої чи навіть першої світової війни.

В країнах, де зорганізоване українське життя розпочалося щойно після великого розселення кінця 40-их років, були великі труднощі, але й були кращі можливості, бо поселенці, починаючи працю від самих початків, могли її відповідно схоплювати та плянувати її як цілість.

Цим не знеціюємо наявности “старих” еміграцій (США, Канада, Аргентина). Широко розбудована мережа церков, народних домів, парохіяльних шкіл та преси, а то й економічних установ, дала підстави до успішної дії нової еміграції. Але поряд із цим стара еміграція, створивши ці безсумнівні цінності, закріпила свій специфічний стиль життя, який ставав легким помостом до повної асиміляції. Особливе наголошування матеріального боку життя — не задовольняло нових емігрантів.

Упродовж останнього двадцятиріччя різниці поміж “старою” й “новою” еміграціями значно вирівнялися. Але тоді, коли з одного боку нова еміграція визначно пожвавила та поглибила українське життя, вносячи в нього ряд незаниханих досі культурних, наукових чи молодечих установ, то з другого боку, вона

теж у великій мірі перебрала прикмети старої еміграції, і звичайно ці, найменше корисні для нас, як національних груп. Але при цьому ми теж навчилися й цінити краще цупкість та видержливість старих емігрантів, що приїхали в нові країни, як не як, із куди меншим ідеологічним багажем, як ми.

Соціальне підложжя

Переселення у нові країни принесло зі собою соціальні зміни. Багато висококваліфікованих українців, головню старшого віку, мусіли взятися за зовсім невідповідну для них фізичну працю, через що вони, задержуючи свій громадський стаж та авторитет в українському житті, сходили на дуже низький щабель у житті країни нового поселення. Не диво, отже, що огірчення цих людей надавало довгий час тон нашому життю. А що гірше, воно не давало змоги проаналізувати об'єктивно життя нових країн та знайти належну протиконцепцію до його системи вартостей.

Від початків нової еміграції багато чого змінилося. Багато з цих здеклясованих колишніх наших діячів вже відійшло, не діждавшись поліпшення стану; іншим вдалося перекваліфікуватися, багато людей вивело чорною працею рук своїх дітей на колишнє своє місце в світі, даючи їм належну освіту.

При невідрадных умовинах для інтелігенції, яка формує обличчя наших поселенських груп, соціальне положення колишніх нижчих верств змінилося в зовсім протилежному напрямі. Фізична праця не була новиною робітникам чи селянам, а можливості заробітків довели їх до швидкого збагачення.

Зокрема для нас переїзд у нові країни означав майже поголовно урбанізацію. Навіть ті, що виїздили на контракти в хліборобстві, якомога найшвидше переносилися до міст та ставали робітниками.

Вони уважали це кроком вперед, одначе для нас, як національної групи, це означало зник селянської верстви. Відомо, що в житті нашого народу саме ця верства була основою, і як джерело здорових, хліборобських традицій, і як резервуар людських сил. А одночасно вони ще не були спроможні абстрагувати своїх етичних вартостей від конкретного побуту. Отже змінився спосіб життя, — вартості перестали зобов'язувати. І це — наша втрата.

Зрозуміло, що процесу урбанізації вже не відвернути. Але за нашою інтелігенцією (яка тут навіть творить більший від-

соток, як був у Ріднім Краю) лежить завдання — створити для колишнього нашого селянина такий стиль життя, що, відповідаючи його інтелектуальному рівневі, вможливував би далі плекати його етичні цінності та його українства. Правда, деякі наші середовища обчислюють свою діяльність саме під кутом “маси”, однак, через свою політичну закрутку вони не можуть схопити проблеми як цілоти.

Що всі ці соціальні пересування позначилися на психіці нашої дітвори й молоді — нема сумніву. Ані огірчення здеклясованого інтелігента, ані захоплення матеріальними успіхами колишнього робітника чи селянина не могли причинитися до виплекання об’єктивного, зрівноваженого погляду на світ у дитини. І це була додаткова велика трудність у наших виховних заходах.

Економічні умовини

Поскілки можливо було обговорювати соціальні проблеми для всіх країн нашого поселення разом, економічні прийдеться диференціювати. Ось США, Канада, Австралія — країни в основному заможні. Великобританія, що довгі роки не могла піднятися з повоєнної кризи, тепер уже теж починає дорівнювати їм. Життя наших поселенців у цих країнах дорівнює в загальному високому місцевому стандарту. Власні доми, авта, вакаційні оселі — річ майже самозрозуміла. Хоча серед цього добробуту трапляються і різкі випадки нужди — старих, самотніх, багатодітних, які, звичайно, проходять попри нас непоміченими.

Німеччина й Австрія найдовше відчували наслідки програної війни, а з українців залишилися там здебільшого ті, що не могли емігрувати далі через недуги, каліцтво. Тільки відносно невелика кількість наших політичних діячів залишилася там добровільно з інших міркувань. Німецький “вїртшафтсвундер” мав тільки дуже непряме відношення до життя цих наших залишенців. Щойно дуже пізно він став позначуватися кращими можливостями праці. Та тільки для тих, хто був здібний працювати.

В Аргентині життєвий стандарт далеко нижчий. Наш звіт з Аргентини стверджує, що якщо українці там і ведуть якісь власні підприємства, то все це “дрібне”. До того ж примітивніші умовини життя, от хоч би комунікаційні недовгоди, обмежують життя не лиш одиниць, але й наших громад.

І знову ж — матеріально-економічні відносини діють дуже сильно на нашу молодь. Вона має можливості, яких не мало вже дуже багато поколінь перед нею. Не лише дарові студії, або легкодоступні оплати та велика можливість стипендій, але й легка праця без високих кваліфікацій, і то вже в дуже молодому віці, дає змогу фінансово незалежнюватися від старших. Дає змогу користуватися всіма засобами розваг та подорожів, і з цих нагод наша молодь широко користує. Але одночасно вона попадає у сильну небезпеку сприймати життя тільки з матеріального його боку, виключаючи самообмеження та самопожертву, ставлення добра інших понад своє власне. І саме в умовах такої небезпеки виростає більшість нашої молоді.

Економічний сектор

Громадська справа, навіть ведена без ніякої винагороди для працівників, вимагає все ж таки фінансових вкладів. Тим і важливий економічний сектор нашого життя, тому й треба про нього говорити.

А що індивідуальний економічний рівень має, або щонайменше повинен мати пряме відношення до матеріальних спроможностей всієї громади, — це ж безспірне.

“Стара” еміграція забезпечила наших поселенців рядом забезпечених установ; вони всім нам добре відомі. Крім чисто економічних завдань, беруть вони часто на себе і громадські, культурні, політичні. Наприклад, всі вони видають свої часописи. Ця їхня участь в інших ділянках громадського життя розцінюється різними нашими середовищами дуже по-різному. Насправді має воно так свої позитивні, як і негативні сторінки.

“Нова” еміграція внесла, як свій вклад, в економічне наше життя ряд кредитових кооператив, які не лише розрослися швидко до мільйонових фондів, але й допомогли багатьом новим поселенцям у перших роках на новій землі. Вони теж займаються й іншими ділянками, як хоча б видавничою.

Проте життя жодної громади не обійдеться без особистої жертвовності кожного її члена. Щедрість американських та канадійських українців була колись беззаперечним фактом, та сьогодні чуємо часто нарікання на її недостачу. Одначе, численні нові церкви, народні доми, школи, два пам’ятники Шевченкові — в Вінніпезі та в Вашингтоні, чи вкінці наша успішна збірка на участь у Джемборі 1963, — кажуть перевірити слушність цих нарікань. Можливо — успішність збірки залежить у великій мірі

від доброї її організації, вміння відповідно представити жертводавцям її мету.

Якщо потрібна зміна, то в господарці грошима, зібраними на громадські цілі. Треба сказати за д-ром А. Фіголем, що час дати перевагу “інвестиції” в людину над “інвестицією в мури”.

Наші Церкви

Мова про Українську Католицьку та Православну Церкви, бо якщо інші й існують, то вони невеликі чисельно і без більших впливів на українське життя. Вже напочатку слід підкреслити виняткову роль Церков, беручи до уваги глибоку релігійність нашої діаспори. Щобільше, для багатьох з нас рішальним мотивом для залишення Батьківщини була саме недостача релігійної свободи в ній.

Постараємося розглянути вплив наших Церков на наше світське громадське життя, залишаючи на боці справи суто релігійні, в яких ми не є компетентні.

Можна помітити посилений розвиток наших Церков від часу прибуття нашої нової еміграції. Не лише зовнішню розбудову та встановлення ієрархій, але й посилення тенденцій зробити наші Церкви, свідомо і з користю для нас же самих, національним забором проти асиміляції з чужим оточенням. Це намагання зовсім природне, і роля Церкви в національному житті вже закріплена й історичними традиціями. До того ж наші Церкви ведуть живу педагогічну діяльність, включаючись через те і в світські сектори життя.

Труднощі, що їх зустрічаємо на цьому шляху, всім нам і надто відомі, і надто болючі, щоб їх ширше тут обговорювати. Треба тільки ствердити, що лояльна, але гідна й послідовна постава мирян дала в багатьох випадках вже дуже добрі успіхи, а може дати й ще кращі, особливо в Українській Католицькій Церкві, у зв'язку з підкресленням ролі мирян на Другому Ватиканському Соборі.

Про відношення нашої молоді до Церкви й релігії говорив вже ширше на Першій Сесії Конгресу Другого — о. Л. Гузар.

(Продовження буде)

**
*

Українська молодь у діяспорі

Ольга Кузьмович

ПИТАННЯ “ХТО Я Є?” У СВІТЛІ 1971 Р.

Перед п'яти роками на сторінках цього журналу ми сталися заторкнути дещо із проблем сучасної молоді, а зокрема української молоді, яка живе та втягає все, що довкруги неї діється. (О Кузьмович: “До проблем української молоді у США”, “Пластовий Шлях” ч. 1 (12) 1967 р.).

Здавалося, аргументи були досить сильні й переконливі, щоб зацікавити актуальними проблемами принаймні тих, що працюють на виховному відтинку в нашій пластовій організації.

Але минули роки й хоча впродовж цього часу відбувся Пластовий Конгрес Другий, який розглядав у своїх працях пластове довкілля, — сьогодні наприкінці 1971 року, прочитуючи по так довгому часі вже призабуту статтю, бачимо як мало за цих п'ять років змінилися умовини на українському відтинку, а зокрема пластовому.

Зате в нашому довкіллі процес, про який ми писали, шукання відповіді у молодих людей на питання: “Хто ми? Куди ідемо? Що маємо зробити зі собою на цьому світі?” — пішов далеко вперед і прийняв зовсім нові форми. Коли в 1967 р. молодь відчувала кризу ідентичности доволі пасивно, — в роках 1970-71 ця молодь перейшла до наступу, шукаючи визволення від існуючого ладу.

Цей період активізму, що його тепер переживаємо, проявляється не лише в стремлінні молодих бути інакшими як їхні батьки, але перш за все у розчаруванні світом, який ці батьки створили, життям, в якому для того, щоб вдержатися, мусять вони поступати за правилами, що часто не є чесні, не є оправдані, не мають ніякої вищої цілі. Сьогоднішній, пересічний американець середньої кляси мусить виконувати безліч обов'язків, щоб вдержатися на поверхні т. зв. “успіху”, обов'язків, які не дають йому бути собою. Ці обов'язки зовсім не дають йому почуття вдоволення чи щастя. Вони зробили його невільником пересічності, звання, плиткого товариського життя, вигод цивілізації і... грошей. Часто-густо це покоління нарікає на свою долю, але не має сили ані можливості відістатися із самим собі наложеного ярма.

Чи ж можна дивуватися, що саме їхні діти, обсервуючи батьків, бажують своє життя попровадити зовсім інакше? Вони різко бачать, яким багатим життя може бути, а яке плитке, змеханізоване та безцільне воно є на ділі. Чи ж можна дивуватися, що саме ця частина американської молоді 70-тих років сумнівається чи щастя і повне вдовolenня можна найти у хаті з гаражем на два авта, посадою у великій корпорації, чи в політичній кар'єрі, яка зумовлена корупцією і піддержуванням гасел, яких вартість і правота дуже хиткі?

В переконанні, що треба шукати за іншими вартостями в житті, сьогоднішні “адоlesценти” виступають проти всього, що досі було прийняте, як суспільне правило. Їхній виступ є самозрозуміло молодечий, безкомпромісовий, протестаційний, часто абсурдний. Він приймає різні форми та атакує різні явища сучасної спільноти.

“Америка 1971 року — це країна в постійному русі. Це наче повінь, що перериває усі греблі, не лише фінансового, соціального і родинного життя, але також культурного і морального. І маючи в собі різноманітні культури та часто противорічні собі моральні системи, викликає чимраз частіше кризи так для спільноти, як і одиниці. Саме з цих криз, що повторюються постійно, але все інші й нові, — складається модерна революція”. (J. R. Revel, с. 262).

Ця “безкровна революція” різно себе проявляє, та поки що немає одного напрямку. Почалася вона із свідомости, що сучасна суспільна побудова не дає собі ради з розв'язанням проблем 20-го сторіччя. Почалася вона спорадично, без інтелектуального обосновання. Її перші прояви — це “нова лівиця” та інші групи, які старалися повалити “естаблішмент” терористичними методами. Паралельно з активізмом “нової лівиці” поширилося між молодими уживання наркотиків, які давали дешевий пасивний спосіб утечі від оточуючого світу.

Але велика частина молоді шукає не втечі від світу, а шляхів його змінити. Все це, що діється на наших очах: ферменти, акції, контракції — це шукання за відповіддю як побудувати кращий світ за той, що сьогодні існує. Зміни ідуть так швидко, що думки, висловлені в 1970 р., часто-густо вже не актуальні в 71-ому. Коли в 70-ому році ми безрадно стояли придивляючись масовому поширенню наркотиків серед молоді, сьогодні, у 71-ому році, завважуємо, що молодь сама цю проблему бачить та шукає якоїсь розв'язки. Сьогодні на “кемпусах”

вже проминає мода на радикальну “нову лівицю”, а рівночасно в останніх 3-4 місяцях бачимо появу “дітей Христа”, які стаються навернути “дітей квітів” від наркотиків до релігії.

Але чи це будуть “діти квітів” чи “діти Христа” чи “комуни”, чи “зелена генерація”, — всі вони мають одне спільне: вони проти всього, що накидає рамки, що вимагає сліпого послуху, робить організації спільноти байдужими до індивідуальних вартостей одиниці, що довело навіть релігію до інституції, в якій часто зовнішні форми важливіші, ніж чиста віра в Бога. Ці молоді люди не хочуть бути такими, як їх примушує бути корпоративна спільнота, — але людьми, якими вони є: індивідуами. Вони хочуть самі знайти відповідь на питання: “хто я є?” та мати можливість шукати за правдивими життєвими вартостями. “Теперішня молодь не має готових відповідей на свої проблеми, але вона потребує самоти, щоб збагнути сьогоднішній світ і пробувати будувати для себе майбутнє”. (Ch. A. Reich, с. 150).

Чим більше старша генерація відкидає культуру молододі Америки wraz з її одягом, музикою, зміненими поняттями моралі й наркотиками, — тим більше ця молодь держиться своїх поглядів і відокремлюється у окрему “підкультуру”. У висліді вона стає проти всього, що характеризує старших, а перш усього проти їхнього змеханізованого життя.

“Безкровна революція”, спротив проти існуючих соціальних, політичних та культурних форм, розпалилась не лише в Америці. Вона у різних ступенях насаги охопила молодь цілого американського континенту, європейських країн, а навіть країн під советським режимом. Читаємо в пресі про протести французької молоді, шкільні штрайки, про демонстрації молодих італійців, але і про бажання свободи та вияву себе советських “адолюсцентів” чи про визволення із гострого родинного режиму в Корей чи Японії. Одним словом, ми живемо в добі величезних перемін, які атакують нас все новими ідеями, дослівно рік за роком. Остаточного висліді цих перемін сьогодні ще не можна передбачити, — бо забагато в сьогоднішньому світі діє впливів і течій, щоб ми мали відвагу забавлятися в пророків. Ми не знаємо, чи дійсно на наших очах починаються переміни, які змінять побудову спільноти та систему відношення людини до людини чи це тільки явище тимчасове — маргінальне.

Однак існування цього теперішнього ферменту признали беззастережно сучасні американські соціологи, політики і пси-

хологи, як теж стараються тепер пояснити його причини та джерела. Ширину, а перш усього наслідки, які він приніс, оцінюють різно, але завжди з великою повагою і турботою за майбутнє.

Розуміється, українська молодь, так на американському континенті, як у цілій діаспорі, не є відділена китайським муром від своїх американських чи іншомовних однолітків, а живе поруч них і посеред них: в школі, в товариському житті, в щоденних зустрічах і розмовах. І не зважаючи на всі наші зусилля обмежити її до українського середовища, — ми з молодих українців не зробили й не зробимо колонії Амишів.

У висліді мусимо прийняти до відома (чи нам це приємне чи ні), що наша молодь стоїть тут сьогодні під впливом “безкровної революції” у всіх її проявах. Але українська громада бачить часто лише негативні зовнішні позначки цієї “революції”, як недбалість одягу, довге волосся, експерименти з наркотиками, “рок” музику. Чи знаємо однак, що саме крім цих зовнішніх елементів захоплює нашу молодь, що запустило може коріння в їхні душі, які думки своїх однолітків вони прийняли, а які відкидають? Наша спільнота, як і раніше, має тенденцію не бачити цього, що не є близько зв’язане з українським середовищем, що діється довкруги, поза рамками українського життя. Сама думка про можливість зміни існуючого “статус кво” видається загрозливою. Це явище, до речі, не лише українське. “Мільйони проходять немов у сні через життя немов би нічого не змінилося від 1930-го року — і немов нічого не зміниться. Живучи в найцікавішому періоді історії людства, вони стараються усунутися, — немов би було можливим зігнорувати хід подій”. (А. Toffler, с. 19-20).

Саме ця ігнорація є особливо характеристичною для нашого вузького кола. Ми звертали на неї увагу вже не один раз у статтях та доповідях та перестерігали перед наслідками, які вона може принести. Бо кожна зміна є небезпечна лише для людини, що на неї неприготована, а ще більше вона небезпечна для неприготованої спільноти. На це, однак, не можуть дозволити собі ніяк ті, які мають аспірації бути провідниками-виховниками у молодечих організаціях. Їхнім обов’язком є бути інтелектуально і психічно на сторожі того, що діється і має вплив на молодь. Ті з-посеред нас, що дотримують кроку змінам, мають кращий і ширший погляд на майбутнє. І коли ми постійно в наших резолюціях та закликах підтверджуємо, що нашим пер-

шим завданням у пластовій організації є допомогти нашій молоді у її дозріванні (до речі, зараз виїмково повному комплексів), впливати на її розвиток, — тоді треба нам в першу чергу самим розуміти і студіювати теорії та переміни цієї молодечої “підкультури”, що розвивається на наших очах.

В боротьбі за майбутнє нашої молоді у нашому арсеналі мусить знайтися тепер також інша зброя, не лише гарні спомини минушини, традиція і романтика пластування. На ніякий активний процес життя не можна впливати пасивним стоянням на місці, й тому всі ті цінні атрибути самі для себе не вистачають, щоб переможно ставити чоло проблемам і визовам 70-тих років.

Бібліографія

Charles A. Reich, “The Greening of America”, Random House 1970, с. 336.

Jean-Francois Revel, “Without Marx or Jesus”, Doubleday & Company 1971, с. 262.

Alvin Toffler, “Future Shock”, Random House, 1970.

Юрій Мирослав Левицький

ВІДНОШЕННЯ МОЛОДІ ДО УКРАЇНИ **(Думки молодих для аналізу пластовим виховникам)**

На Курсах Українознавства ім. митр. А. Шептицького для учнів середніх шкіл в Монреалі, Квебек, Канада, учні четвертого (найвищого) курсу мали впродовж квітня і травня 1971 р. свободну, учителем не обмежену, дискусію на тему “обов’язки молоді, що родилась і проживає в Канаді, супроти України”. Після дискусій учні зреасумували свої погляди на письмі. Ці погляди, які заторкують низку тісно пов’язаних із головною темою проблем, є цікаві тим, що вони є дійсними думками сучасної молоді. Ці думки є може деколи сирі, невироблені, може часом навіть наївні, але вони є щирі, бо не вимушені, і в цьому, на мою думку, їхня велика вартість. Аналіза цих думок може довести до дуже цікавих висновків та намітити плян дальшої дії. Моєю метою є подати думки молоді, залишаючи аналізу та висновки читачам.

Для улегшення аналізу я понумерував учнів числами від 1 до 20, і після кожної думки є подане число учня, який їх висловив. Нумерація основана тільки на азбучному порядку.

Поки подати думки, треба сказати щось про їх носіїв. В усних дискусіях брало участь 23 учні, але на письмі свої погляди висловило 20 учнів, і тільки їхні думки подані нижче. Усі вони — це народжені в Монреалі діти батьків найновішої іміграції. Освіта та соціальне походження батьків різне. Всі учні або кінчають англomовну середню школу, або вже є студентами університетів. Їх вік — 16 до 18 років. Між ними є 8 пластунів (-ок): 2, 3, 5, 7, 10, 12, 13, 15; 7 членів СУМК: 4, 8, 9, 16, 17, 18, 19 і 5 учнів, що не належать до ніякої організації: 1, 6, 11, 14, 20. Між ними є 13 учениць: 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 14, 16, 17, 18, 19 та 7 учнів: 3, 7, 11, 12, 13, 15, 20. Із цих учнів кінцеві (матуральні) іспити в вересні 1971 р. здали з відзначаючим успіхом учні 1, 6, 14, 16 і 19; з дуже добрим — учні 5, 8, 10, 11, 12, 15, 17; з добрим — учні 2, 4, 13; із задовільним — учні 3, 18; не здав матури учень 20, а учні 7 і 9 не приступили до матури.

Для кращого перегляду я погрупував думки учнів в окремі підрозділи. Цей поділ не є абсолютний, і думки з одного підрозділу можна було б зовсім добре перенести до іншого, бо всі ці проблеми є зв'язані одна з одною; вони переплітаються.

У відповідях залишаю стиль учнів, справляючи тільки різкі правописні та мовні помилки. Ось погляди молодих:

ХТО ЦЕ УКРАЇНЕЦЬ?

Він є нічим без тієї поширеної культури, без тієї мелодійної мови, без тих старинних символічних звичаїв, без тих народних виробів, народних одягів, без тієї держави, якої кордони досягають до всіх кутів українського життя, без країни, яка є побудована з українських національних мас (14).

Свідома людина не стидяється признаватися перед чужинцями, хто вона, і ніколи не скаже: "мої батьки були українці, — я канадець" (1).

Багато українців сьогодні стидяються, що вони українці (8).

Чому вважаємось українцями, коли ми перше є людьми? А як ми вважаємось людьми, то де наша віра в християнство? Ісус Христос казав учити всі народи! Він не казав нічого про культуру, бо ще не був на те час. І ще тепер не є на те час. Навіщо вмираючим людям наших слів, нашої культури? Що то їм допоможе? Якщо ми числимося християнами, то ми мусимо допомогти перш за все людям в науці, праці і в життю — разом із іншими в світі. Тільки тоді можемо собі дозволити на ту розвагу — культуру... Якщо українців в Україні або навіть у Канаді бідують, то поможим їм, але не як українці українцям, але як люди людям (13).

В нашому народі є або ідея гетта, де українці живуть у своєму світі, де тільки існує те, що є українське, і нічого іншого, або ідея, що тільки ті українці, що є на еміграції, є правдивими українцями (2).

ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

Лишаємось тільки ми, на еміграції, і як ми не встигнемо зробити, то хто за нас це зробить? Хто визволить Україну? (1).

Академії, радіопередачі та інші концерти та імпрези є корисні, але тільки для нас. Я сумніваюся, чи цим способом ми визволимо Україну (3).

Якщо українці в Канаді мають надію визволити Україну, то вони мусять у першу чергу всі разом з'єднатися (4).

Для нашої незалежної України ми ще нічого не зробили (9).

Українці, що живуть в Україні, мусять себе звільнити з нашою поміччю... На підставі досвіду старшого покоління молодь зможе визволити Україну (8).

Ми повинні працювати для добробуту України, врятувати і визволити Україну з-під панування великих рук комуністичних, большевицьких капіталістів. Це можна досягнути тільки тоді, коли всі українці поза межами України для цієї спільної цілі працюватимуть (14).

Наші батьки виїхали з України поверх 20 років тому. За той час вигляд країни зовсім змінився. Не лише зовнішній вигляд, але характер і переконання людей, що там живуть, головню молодших. Вони стараються освободити себе від Москви, але треба пам'ятати, що вони самі є комуністами. Ми також "б'ємось" проти московської домінації України, але раз Україна стане вільною, можна сподіватись лише незгоди. Чого ж ми б мали старатися створити комуністичну державу, а вони, будучи переконані комуністи, не схочуть нічого іншого. Ліпше нам лишити визволення України тим українцям, які там живуть (15).

Для свободи України треба бути готовими до повстання, бо як ми цього не зробимо, ніхто за нас цього не зробить! (17).

Як прийде рішальна година і Україна потребуватиме нас із зброєю в руках, я думаю, що ми молоді українці, уродженці Канади, будемо готові, бо нас підготовляють тут різні молодечі організації (18).

Старші підуть від нас, а ми мусимо думати, якби ми визволили Україну, якби прийшла нагода. Чи ми були б досить хоробрі? Мали б досить знання? Хотіли б визволити? (19).

На всіх українцях, що знаходяться поза Україною, лежить великий обов'язок допомагати всіма силами поневоленій Батьківщині. Це дуже важкий обов'язок, бо ми маємо дуже мало приятелів, бо всі наші сусіди в більшості — це поневолювачі українців і вони зуміли вплинути на світову опінію і виробити поняття, що Україна це не нація, але пограничне плем'я, що було частиною Польщі чи Росії (7).

Наших завданням є дати моральну й матеріальну піддержку українському народові на рідних землях у постійній боротьбі за визволення України (18).

Українці поза межами Рідної Землі є єдині, що мають змогу і охоту зробити щось корисне... Ми можемо багато вдіяти без особистих втрат, і це є нашим завданням допомогти свідомій українській інтелігенції, яка без-Успішно бореться на батьківщині, коштом свого життя (1).

Українці, що лишилися на Україні, є більшими українцями як ми, бо їм багато тяжче бути українцями (2).

На Україні українці майже не існують як нарід, і ми мусимо зробити "нову Україну" в вільному світі, тобто з'єднатися і показати світові, що ми ще існуємо, що "ще не змерла Україна" (12).

Ми "згубили" нашу Україну, а тепер мусимо пробувати її назад відібрати і культурно відновити. В самій Україні нарід не може цього зробити, але тут, де ми є вільні, ми можемо і маємо нагоду (19).

Наш перший обов'язок є супроти України, але ми навіть не знаємо, що діється в Україні (9).

Потрібно розвинути зв'язок з Україною через фільми, документи і газети (17).

Зложити гроші всіх українців, купити острів та організувати український уряд, щоб там був осередок українського повстання та "Мала Україна" — порівняй Китай і Формоза (20).

УКРАЇНА — КАНАДА

Свідома людина, бажаючи поширити українське суспільство на чужині, автоматично кладе Україну на перше місце перед Канадою (1).

Українська молодь, яка живе в Канаді, повинна перш усього ставити Україну перед Канадою (5).

В більшості теперішня молодь народилась в Канаді, тому маємо також обов'язок до Канади, бо тут живемо і вчимося (6).

Очевидно, що українці на чужині мусять застосовувати методи діяння, що є згідні з вимогами, які накладають міжнародні події чи події в Україні або в прибраній батьківщині (7).

Ми є чужі в Канаді, бо наші батьки і матері приїхали з України в цю чужу країну і поселились по всім терені Канади... Наш перший обов'язок є супроти України (9).

Українці в Канаді є спершу канадцами, а потім українцями. Ми живемо тепер у Канаді, отже наша лояльність до Канади. Але тому, що ми є української національності, ми маємо також лояльність до України (8).

Треба підкреслити, що те, що хтось є членом українських організацій і плеє українську культуру, не дає йому оправдання на те, що він ізолює себе від неукраїнського світу. Ми, як громадяни Канади, маємо обов'язок працювати для добра і розбудови нашої держави. Навіть якщо б Україна стала вільною, майже ніхто б не виїхав там жити. Отож наше майбутнє є тут, в Канаді. Праця для збільшення могутності Канади є одночасно працею для забезпечення наших прав, нашого майбутнього (15).

Українці, приїжджаючи до Канади, зробили її своєю країною і стали її громадянами. Але почуття до їхньої первісної країни перевезли зі собою через широкий океан. Україна, чи Канада є пеша? На це питання досить трудно відповісти... Ми не відчуваємо те саме, що наші батьки, тому що ми тут виростили і більшість з нас ставить Канаду на першому місці (17).

Ми не можемо допустити до того, щоб ми забули, що ми перш усього є українці, а щойно потім канадці (19).

Хоч ми живемо в Канаді і може тут народились, наш рідний край все буде Україна (19).

Щоб мати сильний тиск на державну владу, треба мати своїх сенаторів, міністрів та адвокатів (1).

Осягнути поміч на одержання волі для України (20).

"УКРАЇНЬСКА ПРАЦЯ"

Молоді повинні самі в собі та один в одного виплелати охоту до української праці (1).

Ми не можемо робити більше, ніж те, що ми тепер робимо: ходимо до української школи рік за роком, належимо до українських молодечих організацій, ходимо на наші концерти й імпрези та тримаємо зв'язки з іншими українцями (5).

Наше завдання є триматися разом, підтримувати наші організації, церкви, традиції та школи (10).

Український студент має створити сам собі охоту до української праці (11).

Треба брати активну участь у всім, що тільки діється (16).

Ми мусимо добре знати, плекати, любити, шанувати і заховувати все те, що батьки привезли з України і нам передали... Щоб навчитись любити щось, треба все про це знати. Коли ми ще щось не знаємо, наше знання ще є тільки частинне і нерозумне. Отже українська молодь повинна в першу чергу думати про Україну і вивчати її мову і літературу, знати історію та підтримувати культуру (19).

Старшому поколінню було значно тяжче щось зробити, чим нам тепер. Воно мало проблему поселювання і адаптації. Ми, тут роджені, не маємо жодних великих перешкод, і нам є легше добитися до свого (1).

Лишився нам лише малий зв'язок між Україною і нами, і тому ми повинні цікавитись історією України та її спадщиною (6).

Ми найкраще можемо підтримувати нашу індивідуальність так: бути присутніми на академіях, базарах, виставах та слухати наші радіопередачі (10).

Культуру зберегти, державу побудувати, себе як нарід зберегти — це обов'язок кожного українця (14).

Не зважаючи на те, що Канада — це не Україна, ми все одно повинні по-українськи існувати. Але тому, що ми не є в Україні, ми повинні інших навчати про Україну, що Україна і Росія не є це саме (14).

Треба всюди пробиватися: до високих урядових позицій, до ниячких, нам треба вчителів, журналістів, адвокатів, лікарів, інженерів, одним словом т. зв. інтелектуалів, разом з кучарями, господарями, з тими, що вулицю замітають, підлоги миють, у копальнях працюють, дерева рубають, на фармах роблять, сміття збирають і т. д., щоб ми мали змогу кермувати іншими, як і нами кермують (14).

Наша роль в Канаді є поширювати українську культуру і шанувати та затримувати наші звичаї. Той, хто шанує свою мову, того шанують люди (17).

Ми повинні вчитися і добиватися до вищих позицій у різних ділянках, щоб усіди ми були... Вплив шкіл на молодих є без порівняння. Журналісти мають змогу впливати і переконувати своїх читачів (1).

РІДНА МОВА

Перший крок це є вимога добре вивчити рідну мову і мож собою її вживати. Сьогоднішня молодь зачасто розмовляє між собою тільки по-англійському (1).

Нашою пошаною до рідної мови ми можемо врятувати і тих малодухів, що серед важких обставин, чи для власної вигоди, вже забули ту мову. Часом малий приклад, коли дитина, народжена далеко від України, вживає української мови, може зрушити закаменілі душі (7).

Українці мусять вивчати мову (8).

Ми молоді маємо завдання навчитися мови наших батьків (10).

Вивчення мови, зацікавлення культурою та затримання звичаїв є другорядною справою. Коли студент має охоту до праці і любов до України, ці перші речі самі собою прийдуть (11).

Найважливішим є те, що ми мусимо з'єднатися і говорити по-українському між собою. Не буде ніякого змісту, як ми всім будемо розповідати про українців і як ми добиватимемось до самостійности в нашій державі, коли ми навіть не вміємо промовити одне слово по-українському (16).

Мову ніколи не треба міняти на чужу. Можна інших навчитись, а своєї не зректись (17).

РІДНІ ШКОЛИ

Рідні школи дають нагоду навчитися української мови і то не тільки говорити нею, але читати, писати, знати історію і географію України (10).

Коли старші не можуть, то молодь мусить з'єднати всі шкільні управи в одне, бо хто панує над школою, панує над майбутнім, а в тому і над нашим завданням визволення України. Час української школи як комедії — мусить умерти (11).

Треба будувати школи, де б всі діти з цілого міста ходили і вчилися по-українськи. Треба примушувати дітей до тих шкіл і помагати їм учитися, щоб вони були самі зацікавлені ходити далі (16).

Я думаю, що кожний нарід повинен мати свою країну, а коли б Україну визволили одного дня, ми повинні бути готові поїхати назад і знов розбудувати нашу країну. А як це зробимо, коли будемо неспівомі про Україну? (19).

Треба всякими способами поширити українську мову в канадських університетах, там, де нас є значна кількість (1).

Обов'язково треба читати українські книжки і журнали (1).

Молоді українці, які мають нагоду, повинні студіювати журналістику. Журналізм — це кореспонденція не тільки з Канадою, але також з іншими країнами. Нема кращого способу, щоб дати знати світові про нашу мету (10).

Треба публікувати нові ідеї і речі, які були б цікаві всім, не лише українцям (16).

Перекладні твори — це ключ чужинцям до зрозуміння нас (1).

Молодь повинна розповсюджувати серед канадського населення українську літературу в англійському перекладі, яка правильно описує советський режим, влючно з Шевченковими творами (5).

АСИМІЛЯЦІЯ

Незалежно від того, чи родичі емігрували до Канади добровільно, чи втекли з України, добрий українець не має права цілковито асимілюватись (1).

Українці мусять вважати, щоб не англійститись, тому що Канада не є складена з двох народів, а радше з багатьох (10).

В Канаді є дуже легко забути своє і про своє, коли інші чужі сили на нас українців накладають свої бажання і нами керують. Але не зважаючи на те все, я вірю, що ми, як українці, повинні тим більше триматися свого, бо чужинець нас тим більше не прийме, коли свій не схоче (14).

Чи людина українського походження себе трактує, себе почуває українцем-українкою — це персональна справа, і якщо відповідь на це питання є "ні", то ні громи, ні муки, ні блискавки, ні природні катастрофи, ні Боже покликання і навіть благання компатріота його не зворушить не збудить (19).

Ми не повинні ставитись з погордою до тих братів, що з різних причин не мали змоги вивчити українську мову. Ми повинні ставитись із виrozumінням до них, бо й вони можуть також зробити велику працю для українського імени в тих ділянках, де знання української мови не є конечне (7).

Деякі думають: "що з того, коли я забуду про українські звичаї, про українську мову, про Україну? Є ще кому їх затримати між націоналістами в Канаді чи донебудь поза межами України, та ж у самій Україні є 50 мільйонів українців! Там є кому все затримати. Нічого не станеться, як я відійду, це не велика втрата". Інші думають, що тому, що "я є тут у вільній Канаді, в демократичній державі, де можна все думати і до певної міри все говорити, де є можливість щось з себе зробити, щось досягнути, то нащо мені тієї України — там десь далеко, за морем? Що вона мені дасть?" Цей спосіб думання є досить поширений і тих бідних людей, що так думають, я жалю, а їх рідним складаю щирі співчуття! Ці особи вже давно померли (14).

Треба нам разом триматися, не дружитись з чужинцями, бо тоді весь труд буде надаремне. І робота наша пропаде, ми розгубимось, і Україна загине навіки, бо не буде кому за неї боротись. Треба між собою триматись і взяти примір від жидів: пізнавати своїх з інших міст і провінцій на різних з'їздах (1).

Найважливіша річ, щоб молоді не йшли за чужинців, а щоб виховували своїх дітей колись по-українськи, так як нас тепер учать (5).

Можемо брати приклад від жидів, які вже століттями відірвані від матірньої землі, але зуміли зберегти ідентичність і боронять братів перед асиміляційними процесами (7).

Ми повинні цікавитися нашою культурою і бути готові чужинцям пояснювати їм незрозумілі справи. Всі звичаї і роди мистецтва мають бути затримані і вивчені (1).

Як українці ми зобов'язані затримати нашу мову, пісню, запізнатися з літературою, історією та культурою (3).

Між іншими народами в Канаді українці грають важну толю, тому молода генерація мусить поширювати українську культуру (6).

Щоб могли доказати нашу окремішність, ми мусимо знати нашу мову, нашу історію, наші культурні здобутки і їх завжди і на кожному кроці поширювати (7).

Головна ціль української молоді в Америці є ясна: підтримувати культуру, мову, звичаї свого народу (12).

Найважливіше є затримати українську культуру між українцями (14).

Наш обов'язок є затримати українську мову та культуру. Ми повинні плекати українську культуру, хоч би тільки задля її особливої краси (15).

ПРОПАГАНДА

Треба іншим показати, хто це українці, щоб вони знали нашу проблему що нас вибивали і вибивають (1).

Чому не можна нам виробити документарні фільми про історію, від минулих часів аж до тепер і показати, як москалі над нами знущалися і знущаються (1).

Щоб визволити Україну, треба не тільки, щоб ми знали про цю справу, але й інші народи, напр., англійці... Українці мусять розбивати цю концепцію (Україна — тільки частина Польщі чи Росії — прим. ЮЛ) і доказувати, що Україна — це окремий нарід, із історичним минулим, із окремими культурними надбаннями, побутом і звичаями, що замешкує від віків на тій самій території і що помимо сильного асиміляційного тиску зумів ті осяги задержати... Є важним поширювати правду про Україну в середніх школах і в університетах (7).

Мешканцям Канади треба показати, хто це є українці, їм розлазувати про нашу історію, нашу культуру та нашу незалежну Україну (9).

Українці мусять показати іншим державам, що це є Україна і що вона існує (8).

Українська молодь мусить поширювати культуру між іншими та показати іншим, хто це українці (11).

Дуже велика кількість науковців в світі, а в тім і в Канаді, не знають або знають дуже мало про Україну. Перед українцями в Канаді лежить завдання запізнати чужинців з українською історією, звичаями, обрядами, музикою, танками, співом і релігією, які є зовсім відмінні від російських (18).

Ніколи не треба боятися, а навпаки, як є нагода, в школі чи поза нею, то треба доказувати чужинцеві, що українець не є те саме, що росіянин. Часами в радіо чи в журналі подають неправильні інформації про Україну чи нашу культуру, говорячи, що це советське або російське, тоді треба негайно гуртом запротестувати телефонічно, а особливо листами (1).

Українці повинні мати ще більше, чим дотепер було, спільних демонстрацій з іншими поневоленими народами, бо єдність творить велику силу (5).

Де лише можливо, ми мусимо співпрацювати з усіма народами, що є поневолені Москвою (7).

Ми повинні продовжувати наші демонстрації проти поневолення України в надії, що ми колись дістанемо відповідне признание, а також щоб було згадано про це в радіо або в газеті (10).

Коли хтось хоче мати тиху демонстрацію на якусь ціль — чому не можна відразу зробити велику, щоб усі по цілій земській кулі почули? Тоді може той маленький камінчик почне котитись і може навіть зрушить великий камінь (16).

Дуже корисні для нас були б виставлені для публіки в різних музеях мистецькі вироби, а також українські книжки й енциклопедії в бібліотеках та університетах. Вони свідчили б правду про Україну (1).

ЄДНІСТЬ

Всі повинні діяти об'єднано. Найкраще було б, якби існувало кілька сильних українських організацій, які б себе заохочували конкуренцією (1).

Чому не може бути один з'єднаний народ, який працює разом для одної головної цілі: воля і єдність для українського народу? (2).

Організації повинні забути свої особисті бажання і працювати спільно для добра цілого українського народу. Тим часом, кожна організація існує сама для себе, щоб збирати пошани і славу (2).

Я думаю, що під сучасну пору є забагато різних організацій. Це вимагає фінансової і моральної підтримки від громади, кращий успіх можна б досягнути в спільній праці (3).

Якщо українці в Канаді мають надію визволити Україну, то вони мусять у першу чергу всі разом з'єднатися (4).

Всі українці повинні забути про колишні непорозуміння між собою, успадковані по дідах і прадідах, чи свої релігійні різниці (4).

Як усі українські канадці будуть триматись разом та плекати українські звичаї, то справді Україна не вмере (6).

Ми маємо різні організації, які нічого не роблять. Вони існують для того, щоб забавлятися. Не думають про нікого, тільки про себе (9).

Українці в Канаді мають спершу об'єднатися. Вони мусять мати одну ідею і мусять для неї працювати (8).

Українці мусять всі свої організації злучити в одну, щоб ця одна організація була більше ефективна для українців (8).

Молодь мусить зосередитись, щоб скомасувати всі українські організації, щоб більш ефективно працювати серед українців (11).

Я не знаю, чи буде колись можливо здобути Україну і відновити в ній самостійний уряд, але це мене не дуже обходить, бо я думаю, що українці у вільних краях повинні перше з'єднатися (12).

Але заки ми щось можемо зробити, ми самі мусимо з'єднатися. Не повинно бути конкуренції, тому що я пластун, а ти сумівець і т. д., не

повинно бути української школи в цілім Монтреал, з якої можна насміхатись і не повинно бути тої великої релігійної перепоки — українець є українцем, чи він греко-католик чи православний (14).

Чому Україна все є тим м'ячем, яким всі перекидають? Чому всі українці не можуть себе з'єднати в одну величаву організацію, щоб щось конкретного зробити, як от допомогти нашим поневоленим братам в Україні (16).

Якби українці одні одним помагали в кожній ситуації без сміху і гніву, то напевно ми б вибилися, як ті, що тут з Ізраїля поприїжджали... Найважливіше є те, що ми мусимо з'єднатися (16).

Кожний повинен належати до якоїсь організації і бути активним членом, тобто подавати свої ідеї, робити свою частину і заохочувати інших (1).

Організації потрібні для нас і вони сприяють розвиткові українського національного духа і культури, але замало інформують про нашу справу чужинців (3).

МОЛОДІ — СТАРІ

Молоде покоління не повинно сподіватись, що попереднє йому все вияснить, виплянє і скаже: "готове, тепер робіть!" Воно саме мало б рішати, цінавитись... Молодь повинна використовувати досвід старшого покоління і не повторяти їх помилок... Старшим треба зрозуміти молоді ідеї світу, що міняється, а молодим треба навчитись не віддаюватись у неконкретні плани... Обидва покоління повинні з'єднати свої сили та плати в той сам бік (1).

Родичі нам передають любов до рідного краю. Нашим обов'язком буде передати все те, що вони нас навчили, майбутнім поколінням, щоб і вони могли бути гордими, що вони є дітьми українського народу (6).

Перше наше діло, щоб ми з'єдналися до купи: молоді і старші. Одні й другі важливі (9).

Старше покоління мусить дати молоді практичні приклади, як жити по-українському. Українська молодь мусить використовувати досвід старшого покоління (8).

Старше покоління не має давати молоді практичні плани, як вести українське життя. Молодь може прислуховуватись і мати зрозуміти до ідей старших і їх використовувати, але майбутнє не може бути пасивною річчю в руках минулого. Неминуче визволення Батьківщини полягає в незалежному і самовизначеному усвідомленню нових способів, що впливають із вільної охоти та любови до Батьківщини, а не в копіюванні минулих спроб (11).

Не ходити сліпою тяжкою за батьками (13).

Молодь мусить використовувати досвід старшого покоління, а старше покоління має подати молоді практичні плани, як вести українське життя, як діяти об'єднано і як витворити охоту до цієї праці. Старше покоління має прислуховуватись до ідей молодих і радити їм (17).

Молоді українці в Канаді повинні продовжувати працю, яку почали "старші" і пробувати її ліпше виконати (19).

ГРОШІ

Треба мати гроші, бо хто їх має, той держить силу в руках. Фінанси є ключем до всього (1).

Сподіваюсь, що виховники нашої молоді в інших осередках розселення українців зустрінуться з подібними поглядами своїх вихованків. Ці думки допоможуть нам вирішити, чи наша молодь є дійсно ідейна, чи ні. Вони можуть вказувати теж і на те, чи батьки, молодечі організації, рідні школи та церква виконують своє завдання щодо вщеплення любови та почуття приналежності до України.

Вони заслугують на докладнішу аналізу і я сподіваюсь, що фахівці заберуть в цій справі своє слово на сторінках "Пластового Шляху".

На кінець хочу підкреслити, що зрештою повинно було бути видно із поданих думок учнів, що я не мав ніякої тенденції у вибиранні цитат, тобто, що мої погляди на заторкнені проблеми, зв'язані з нашим відношенням до України, не мали найменшого впливу на подані думки та що я помістив усі думки, не затаюючи нічого та не підкреслюючи нічого.

Лариса Л. М. Залеська-Онишкевич

ЧИ МОЖЕ БУТИ УКРАЇНСЬКОЮ ТВОРЧІСТЬ МОЛОДИХ ПОЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ?

Часами потрібно самокритикою перевірювати свої позиції. Але тоді не потрібні нам позитивні прояви і факти. Наприклад, коли поза межами України, на Заході, є понад два чи три мільйони українців, чи громадян українського походження — то чи можемо ми сподіватись, щоб хоч малий відсоток з них побачити в нашому літературному світі? Звичайно такі прогнози бувають чорні. Бо ж ситуація не є надто стимулююча для молоді, щоб вона писала українською мовою. І чи може бути друге, чи третє покоління духово пов'язане з українством? І чи може бути їхня творчість українською?

На це відповідаємо, що безперечно певний відсоток може творити українською мовою, в українському дусі — і то на доброму рівні! І коли б дати відповідне тло, базу для їхнього

розвитку, — то ми можемо досягнути навіть досить заохочуючий відсоток. У дуже загальних цифрах подивімось на паралельну ситуацію: в Україні на приблизно 36 мільйонів українців, які говорять українською мовою, є понад 600 письменників і поетів, які творять і друкують українською мовою. З цього менше, як 60 є нижче 25 років життя. Отже, коли б нас було навіть 3.6 мільйона на Заході — ми могли б продовжувати нашу творчість з числом 60 письменників, з чого хоча б мали б бути наймолодшими. Знаємо, що дві останні цифри в нашій ситуації на ділі справді є багато більші. Ми порівнюємо відсоток творців пера в Україні і тут тому, що в обох випадках є відомі нам перешкоди і труднощі. Література в Україні, не зважаючи на величезний відсоток нелітературної продукції (формою, змістом і рівнем) і несприятливі обставини, — таки зуміла вдержатись і навіть розвиватись, а часами навіть друкувати першоякісні твори. А ситуація поза Україною, хоча з інших причин, не є більше пригожою для розвитку і заохоти для молоді писати українською мовою. Факти асиміляції, низький рівень школи українознавства, малі можливості друкуватись, коштовне друкування власним коштом, малі можливості збутку для української книжки і т. п. — все це редукує число потенціальних творців. Та воно таки існує.

Зосередьмось тут над молоддю юнацького віку, що є поза межами України. Огляньмо, наприклад, їхні формальні можливості здобути знання української культури, бо ж це (крім домашньої атмосфери і заохоти ровесників) є підставовим чинником для талановитої молоді, для творчості українською мовою. Знаємо, що (хоча це виглядає дещо парадоксально і загальниково), можна так окреслити молодь юнацького віку:

1. **Молодь з великих українських осередків.** Звичайно ця молодь має дві більші групи: одна, яка має змогу одержати середнє знання української мови і культури, і друга, яка має краще знання, (та, не зважаючи на це, української мови рідко між собою вживає).

2. **Молодь з менших українських осередків** має звичайно менші можливості здобути знання на рівні вищої групи з великих осередків.

3. **Молодь з-поза українських осередків.** Тут звичайно є найбільші екстрєми: а) група, яка майже не має можливості здобути формальну українську освіту, а від батьків також цього не одержує; б) група, яка без допомоги українських шкіл зав-

дяки праці батьків і домашній культурній атмосфері здобуває найвищий рівень знання.

У першому випадку, у великих осередках є звичайно кращі школи українознавства, є вищі класи, і вчителі є більш кваліфіковані. Але через щоденні (і цілоденні) українські школи (головно при церквах), і через більшу кількість товаришів в тій самій не-українській школі діти привикають в цих обох обставинах говорити до своїх товаришів не-українською мовою. Через велику кількість товаришів в них звичайно є менше відваги чи особистої потреби індивідуально пізнавати і цікавитись українською літературою. (В тій ситуації є винятки: — вплив домашньої атмосфери чи непересічного захоплюючого педагога, чи виховника).

В другій групі — знаємо, що в малих осередках учителі є переважно слабші, є менша можливість мати хоча б 10 клас. У класах є дуже неоднаковий рівень учнів, — факт, який ділає дуже від'ємно на тих, які мають більше знання і краще володіють українською мовою. (В нас рідко коли звертають на цей факт увагу, звичайно більше присвячуючи часу проблемам тих дітей, які слабо знають мову. А таким підходом тратимо наших найсильніших!).

В околицях, де майже нема українців, ми бачимо групу 3б, яка завдяки батькам, які свідомі, що виховання і знання української культури залежатиме **тільки** від них, — дають своїм дітям максимум. Ті діти звичайно мають найвище знання, вони дуже очитані, вживають тільки українську мову вдома, між собою, бо не мають прикладу ситуацій, в яких бачили б, що українці не говорять між собою українською мовою, чи не цікавляться культурою. Ми навіть бачимо це на наших таборах: діти, які говорять до себе по-англійському — головно з великих осередків; які вживають тільки українську мову (і то гарну і чисту) — головно з маленьких містечок, де українців майже нема, чи з далеких південних стейтів, якщо мова про США. Це узагальнення. І ми свідомі цього. Бо ж завдяки подібній домашній атмосфері ми бачимо і в великих українських осередках дітей групи 3б.

Крім школи, батьківської праці, здобуття знання — для творчої молоді є потрібна також заохота ровесників і одиниць з подібними зацікавленнями. Це дуже важливий чинник. Тому ми організували табір "Стежки Культури", тому мистецький фестиваль у Тандер Бей був такий успішний. Тому нам **потрібно**

“Стежок Культури” — але не для самих пластунів. Не замикаймо нашої молоді у вузькому пластовому гетті. Їм треба дати можливість розвиватись серед всієї української молоді (з подібними зацікавленнями і здібностями). Ми вже тому п'ять років старалися, щоб навіть на наші “Стежки Культури” могли приїздити і не-пластунки — та пластовий провід був проти цього. А ми мусимо дати змогу для нашої молоді мати контакт в цій ділянці; бо ж не тільки серед різних молодечих організацій є такі творчі одиниці, є вони й поза ними. Для творчих одиниць потрібна заохота ровесників, як і дорослих; їм також потрібно відчуття, що вони не є “виродками”, — що таких є більше з подібними зацікавленнями.

Приклад впливу ровесників можна побачити між іншим і на поодиноких учасниках збірника “Контрасти”. Роман Бабовал, один з найсильніших наших сучасних молодих поетів, згадує, що йому попав в руки маленький журналик “Сім” — з Малої Семінарії в Римі. Отже Бабовал і Євген Задарко (талановитий музик, твір якого також друкований в “Контрастах”) вирішили і собі видати — “Зозулю” (дотепер вийшли тільки 2 числа). Є. Задарко був редактором і заохотив Р. Бабовала писати вірші. Бабовал недавно писав мені: “згадую про нього: бо це саме він дав мені перший поштовх до писання віршів”. Одне із тих чисел “Зозулі” випадково попало в руки молоденькій Каті Горбач, яка тоді відвідувала Рим. І пізніше вона призналась, що під впливом цього журналика вона сама почала писати. Пізніше ми вже намовили її друкуватись в “Юнаку”, потім ми вже читали її поезії в “Сучасності”; потім її власна збірка, — шлях, яким пішов також Роман Бабовал. Це такі початки двох з наших молоденьких поетів високої якості.

Цікавим є, що найсильніші молоді поети розвивались головню без допомоги великих українських осередків; їхній ріст залежав головню від домашньої атмосфери, від дуже пильного читання світової й української літератур і від заохоти однолітків. Старання батьків, доступ до великої бібліотеки, контакт із молодими подібних зацікавлень були головними чинниками для розвитку таланту поодиноких молодих одиниць. І їм і нам пощастило побачити їхню творчість українською.

Ми читаємо не раз скільки наших молодих пробивається в чужомовних гімназіяльних чи університетських журналах. Це дуже добре. Вони мають на це змогу й використовують її. Але ми теж мусимо дати їм можливість писати й українською мовою!

Бо крім допомоги батьків, індивідуальної праці і заохоти однолітків, талановиті одиниці потребують ще й форуму. І тут вже черга на нашу спільноту.

З боку Пласту видання збірника молодечої творчості “Контрасти” було першим поштовхом в цім напрямі. Ми хотіли, щоб наша творча молодь мала змогу і місце проявитись. І читачі це сприйняли з такою охотою, як і молоді автори. І вже тепер є відгуки від громадянства, щоб конечно що кілька років видавати подібні збірники, щоб продовжувати заохоту для молодих талантів і щоб розвивати парості росту. Що така заохота від читачів не є тільки на папері, бачимо із факту, що особи, яким вислано примірники “Контрастів”, вже досі склали понад 550 долярів на фонд дальших видань. Ми знаємо, що інші етнічні групи, напр. поляки, мають, під цим оглядом, умови далеко кращі для розвитку своєї молоді, однак вони ще не спромоглись на подібне видання і подивляють якість наших молодих авторів.

Ми бачимо, що можемо дати ще більше нашій молоді і що можемо вірити в їхню українську творчість. Потрібно трошки більше зусиль від батьків, трохи більше і краще створеної атмосфери для індивідуальної творчості від молодечих організацій, трошки більше доказів цінення якості в проявах української творчості — і ми побачимо, що справа зовсім не безнадійна.

З ЖИТТЯ КРАЇН ПОСЕЛЕННЯ

ЖИТТЯ В АРГЕНТИНІ

Аргентина має форму трикутника, її поверхня має 2,776,385 кв. км. (4.5 разів більша, як теперішня Україна), де живе, за останнім переписом населення, 23,500,000 мешканців. Аргентина має гори Анди, великі рівнини, долини. В Аргентині випасають худобу, управляють різні роди збіжжя тощо.

В цій країні живуть всілякі народи. Перші прийшли еспанці, потім італійці, а вже пізніше інші. Мова настилійська, — вимова ніжніша, як еспанська, виразна, фонетична. Частина еспанців змішалася з індіанцями. Велика італійська еміграція була переважно робітнича, але вона поставила собі за завдання вивчити дітей на учених, інженерів, техніків, професорів. Є ще індіанці, які живуть малими групами і говорять ще своїми мовами, — на півночі мовою гварані. Значніші роди створили великі мастяки — латифундії.

На аргентинську землю прийшли й українці, ті найбільшій, що в більшості не змігли читати, а тому, що не мали ніякого фаху, пішли колонізувати

невідомі землі. Тяжка це була праця, повна небезпек життя, повна посвяти й гора. Селяни призвичасні були до іншого способу господарки, тож перші роки принесли їм невдачі. В більшості приїхали вони з польськими пашпортами, і їх так і називали поляками. Ще й тепер треба багато праці, щоб переконати, що поляки і українці, це не те саме.

Вдача аргентинців добра, сентиментальна, гостинна, хоч часом фальшива. Мають вони багато фольклору, — гарні пісні, танки, невмируще танго. Люблять спорт, головню футбол і залюбки про нього говорять, а часом доходять у них і до кулаків.

Революція, яка усунула президента Перона, не створила умов для стабільного уряду в Аргентині. Завжди вміщується військо. Тепер знову говорять про вільні вибори, в яких напевно значною більшістю виграють пероністи. Це зрозуміло, бо Перон визволив робітників від по суті невільничого стану й розкріпачив народ.

Тяжко зрозуміти, чому країна, яка дослівно все продукує завдяки різноманітності кліматів, не може налагодити своїх економічно-фінансових відносини. Все таки, стандарт життя завжди підвищується, а також завжди щось будується.

А тепер про молодь. Починаю від найменших. Початкове навчання є обов'язкове, багато в ньому героїчно-національної історії, патріотизму. Всі діти ходять до школи в білих плащиках і цілуються на привітання з учителями і учительками. Там, де немає сіл, а люди живуть у далеких хуторах, діти їздять до школи гальопом на конях або ж автами чи візками.

Середньошкільники також мають свої однострої. Школи є державні, приватні, а також багато англійських, німецьких, італійських, є і одна українська, де всі предмети викладають по-настилянському, а може дві години на тиждень мови походження батьків. Це окрім обов'язкових двох чужих мов до вибору.

В численних університетах, які є теж державні або приватні — католицькі, студіює дуже багато молоді. Навчання в школах і університетах є безплатне. Його методи й схему щораз змінюють, модернізують, поширюють.

Університетська молодь, як всяка молодь, дуже часто зчиняє за щобудь бучі, авантури, маніфестації. Серед молоді, як і серед народу взагалі, б'ють різні ідеї, починаючи від сирайньо лівих, які одначе не мають багатьох послідовників. А тому, що серед студіюючої молоді дуже багато робітничих дітей, то там також багато пероністів, які у деяких маніфестаціях єдналися з робітниками. У всіх цих авантюрах комуністи намагаються ловити свою рибку.

Та все ж таки молодь хоче якнайскоріше покінчити студії і тоді скоро устатковується і молодю одружується.

Молодь заповняє ресторани, бари, перекусочні, де їдять та п'ють пиво або вино. На вулицях, в парках, кінах і т. д. — всяди можна побачити дівчат та хлопців, які цілуються і обнімаються, і світ тоді для них байдужий. Є в нас і "гіппі", але відмінні від тих, які я бачив в США. Вони хоч мають довге

волосся і бороди, але всегарненько причесане, чистеньке та й вдягаються по-модному (остання мода), чисті й елегантні. Вони не позбавляють себе гідного життя, авта. Їхні вбрання і зачіска взяті прямо з 19-го століття. В усіх містах молодь, як і все населення, виходить увечері на "яордо". Лише по півночі трішки малі цей рух, а в суботу триває до ранку. Наркотики тут зовсім не в моді, натомість молодь, а головню дівчата, всі курять.

В цьому середовищі живе наша еміграція, розсіяно, без більших скупчень. Стандарт життя тут вищий, як на наших землях, і грихильність і доброзичливість аргентинців полонила наших, то ж вони скоро прийняли спосіб життя і мову Аргентини. Маса випадків, де діти батьків, які приїхали вже по II-ій Світовій Війні, не вміють вже ні словечка по-українському.

Немає точної статистики щодо кількості українців в Аргентині. Зорганізованих дуже мало, а зорганізованої молоді ще менше. Це зовсім зрозуміле, бо перша еміграція не знала, що вона українська, це були "тутешні" або найкраще — "русини". І справді, чи можуть мати український патріотизм потомки цих перших емігрантів, навіть як вони трохи й говорять по-українському. ОО. Василіяни стараються затримати хоча наш обряд-церкву. Далекі віддалі і коштовний доїзд унеможливають зв'язки. Комунікація з ними важка, говорити їм про Україну, це те саме, що говорити їм про Австралію.

А навіть молодь, що є в наших організаціях, має величезний брак українських слів, так що в дискусії переходить загально на кастилійську мову. (Завважив я, що це саме діється і в США). Це зрозуміле, бо хоч в хаті і говориться по-українському, то все ж засяг цієї розмови, звичайно, є дуже вузький. Студіююча молодь відчуває брак українських слів і справді не знає, де їх знайти. Дуже мала кількість молоді володіє сак-так українською мовою.

З наведених причин організування молоді поза Буенос Айресом стає просто безнадійною справою. Було зроблено спроби з мандрівними пластовими таборами, що не мало однак успіху. Це стосується і до Парагваю, а може й до Бразилії.

А все ж таки ця молодь, що гуртується у наших організаціях, є українська, патріотична, не має проблеми з подвійною національністю, здорова, весела й безжурна. Вчиться, а окрім того часто ще й працює. Всі хочуть чим скоріше покинути студії, — а студії тут важкі. А однак знаходить ще час і на організацію!

Закінчуючи, треба ще згадати, що наша зорганізована еміграція внутрі своїм ворогус. Не знати нащо і чому?! Часто кидає це дуже недобру славу на цілу українську національну групу, а тим самим і на український нарід. І дивом дивуєшся, що про це не здають собі справи ні одні, ні другі! А це переходить на молодь, яка на це різно реагує: заступає одних або других або ж задержує неутралітет, чи знеохочується і тратить бажання організуватися, надію на успіх.

На цьому кінчаю. Не роблю ніяких висновків, бо з того, що написав, ясно видно, що і я.

Федько

СУСПІЛЬНА ПРАЦЯ НА ТЕРЕНІ І В ОКОЛИЦІ МІСТЕЧКА КАНОРА, САСКАЧЕВАН, В КАНАДІ

В Канаді, в останніх двох роках, студентська громада з фінансовою піддержкою уряду організує літні "походи молоді в терен". СУСК вибирає із своїх членів кілька охочих студентів, дає їм орієнтаційний курс, а відтак шле їх у терен, де мешкають українці, щоб ці студенти усвідомлювали та організували українську спільноту. Цього літа ці "походи в терен" захопили й інші молодечі організації під державно-спонсорованою програмою для zatrudнення молоді вліті. Тут подаємо короткий репортаж двох пластунок із їхньої праці в терені.

Реданція

Тому що ми, діти батьків післявоєнної еміграції, ми довгий час відчували сильний конфлікт щодо нашого обов'язку супроти України і Канади. Ми не бачили ясної перспективи у нашому існуванні й дальшому розвитку як українці в Канаді. Без власного переконання, що ми маємо повні права і навіть обов'язок плекати свою ідентичність, переконувати інших було б не лише не сумлінно з нашого боку, але й неможливо. Але щасливо склалось, що перед від'їздом у терен ми відбули орієнтаційний курс РУМК-у, під час якого ми переконались, що потреба і можливість реалізації багатокультурності в канадській мозаїці існує.

Перед виїздом нас перестерігали, що проблеми західньої Канади, а особливо її малих містечок, відмінні від тих, що існують тут на сході. Взагалі життя західньої Канади має інше обличчя — не видно поспіху тощо. Відчували ми цю різницю в наставленні людей супроти нас. Часто нас приймали не як українську молодь з іншої провінції, а як "східняків", себто — як чужий елемент в їхньому житті. На жаль, не було досить сильного зв'язку і погляду, що ми всі українці й треба перебороти "схизму" заходу і сходу. Тому що наші найкращі взаємини були з новоприбулими імігрантами (а їх дуже мало), думаємо, що до певної міри ця підозрілість і вороже наставлення були лише витвором обставин і короткотривалости нашого проекту. Ми певні, що зчасом це почуття можна перебороти.

Сам проект був слабо зорганізований. Вина в тому канадського уряду, який дуже пізно повідомив організацію РУМК

про свою згоду спонзорувати студентів. Молодечі організації, не зважаючи на пізні повідомлення, взялися до планування проектів. Без сумніву саме проведення діла залежало від власної ініціативи, як воно водиться і в кожній суспільній праці. Головним завданням пластових працівників було організувати садочки і денні табори. А також, — якщо ще було доволі енергії й часу — організувати молодь. Самозрозуміло, такі завдання були далеко легші для виконання, ніж завдання працівників СУСК-у, які мали поїхати в терен, відчувати ситуацію, а також те, які існують проблеми, а щойно тоді реагувати, себто організувати молодь, сходитися з людьми, впливати позитивно на терені свого містечка. Думаємо, що коли йдеться в терен на суспільну працю, слід мати вже спочатку конкретний проект на думці, бо сама орієнтація без діла — марна річ.

Наш проект охоплював працю з дітьми в Канорі і близькій околиці — Порктон, Бюканон. З нашої праці бачили ми, що діти на заході з великим захопленням і ентузіазмом ставилися до українських пісень, ігор, розповідей. А це тому, що перед нашим приїздом діти подібної програми і форми забави не мали. (Тут позволимо собі “кивнути пальцем” на систему і рівень навчання по рідних школах). Подивугідне було те постійне старання і завзяття дітей вивчати українські слова. Не було потреби дисципліни, бо діти чемненько слухали наших розповідей. А хлопці особливо любили годинами бути в парку і гратись в козаків з Юрком Фединою. Навчання української мови було для дітей великою грою. Вони хотіли вчитися і повторювали нові слова серед товаришів. Ми взагалі не відчували, щоб діти соромилися нашої мови. В неодній “ревній” дискусії діти переконливо говорили, що людина повинна бути горда з своєї мови і нею говорити. Ця швидкість до захоплення у дітей природна і дуже легко можна з неї скористати, але батьки не припилюють української мови, і дитина тратить це природне хотіння знати другу мову.

Такий проект без сумніву корисний для всіх. Для нас, — бо ми пізнали західню Канаду. Для дітей, — бо вони пізнали українську гру, пісню, розповідь, інсценізацію. Віримо, що ми здобули певне взаємне зрозуміння, і що такі зустрічі є ліком для вирівнювання різниць між сходом і заходом.

**Ст. пл. Рося Ільницька
і пл. розв. Данка Дума**

КОНЕЧНІСТЬ КУРІННИХ ТАБОРІВ

В останніх роках чомусь бачимо занепад системи курінних таборів, бо існує тенденція мати майже щорічні крайові чи міжкрайові зустрічі або масові станичні табори.

Хоч я заангажований тепер у новацтві і може висловлююся про ділянку, в якій я не зовсім орієнтуюся, я все таки хочу подати свої думки й застереження про юнацькі табори в останніх п'яťох чи шістьох роках.

Перше хочу подати календар таборів, в яких юнацтво Торонтонської станиці брало участь від 1965 до 1971 року. А саме: 1965: курінні табори, 1966: МПЗ в Скелястих Горах, 1967: МПЗ на Батурині, 1968: збірний табір Торонтської станиці в Альгонквін парку, 1969: курінні табори, 1970: КПЗ в Манітобі, 1971: курінні табори.

Бачимо, що в останніх сімох роках було лише три літа, коли відбувалися в нас курінні табори. Це правда, що на зустрічах, як і на збірному таборі, юнаки були розділені за своєю приналежністю до даного куреня, але на тих таборах **юнаки самі не вибирали терену, самі не організували табору, самі його не плянували**. Програма була подана їм "на лопаті" (і здебільша та програма не вартувала навіть тієї "лопати").

Курінні табори колись відігравали важливу роль в юнацькій виховній системі. Курінний провід разом з радою гурткових і зі зв'язковими сідали ще довго перед кінцем шкільної науки і плянували свій власний табір. Вони ділили між собою працю, шукали й оглядали відповідний терен, плянували програму і меню і підшукували собі інструкторів (здебільша із впорядників курінних гуртків). Переважно на такий табір їхало коло 30 юнаків і може 4 чи 5 впорядників-інструкторів, включно із зв'язковим (1 виховник на 6-7 юнаків).

В такій малій групі молодший юнак мав нагоду виробити собі близьке почуття приналежності до своєї групи. Праці було завжди доволі, і гурток, що разом працював і бачив вислід своєї спільної праці, краще відчував користь співпраці і дружби. Присутність молодших юнаків давала старшим юнакам стимул для доброго прикладу, а мала кількість юнаків у кожного інструктора давала нагоду на прогульки, під час яких старші

юнаки могли пройти потрібну їм заправу. Також менша пропорція юнаків до виховників давала виховникам кращі умовини праці й уможлиблювала їм присвячувати більше часу на пізнання кожного юнака, а юнакам нагоду здавати практичні вмiлості та точки до проб. Взагалі всі учасники табору (юнаки й виховники) далеко краще пізнавали одні одних. Курiнь зживався і поступав вперед. Курiнний табiр був дійсним завершенням цілорiчної пластової праці.

Крайові та міжкрайові зустрічі корисні тим, що юнаки мають нагоду зустрітися з членами з інших станиць чи країн і відчути цілість своєї організації. Це потрібне, але не що два роки. Частіші зустрічі властиво переривають тяглість праці курiнних таборів. Якщо подивимося на час від 1966 до 1968, то побачимо, що не відбувся ні один курiнний табiр. Наслідок цього це: 1) стримання поступу в підвищенні ступенів та здобуванні вмiлостей, 2) брак зжитих куренів та гуртків. Навіть на зустрічах, де рівночасно відбувалися т. зв. “курiнні табори”, була завелика пропорція юнаків до виховників, щоб праця над проблемами і вмiлостями могла бути вдалою. Щодо зжиття членів гуртка, то юнацтво так зайняте зустрічами з юнацтвом із інших місцевостей, що глибше заприязнення, яке дає курiнний табiр, мiняється на більш поверхове пізнання товаришів.

На мою думку, одна з найважливіших утрат, що їх зазнало пластуство за час зустрічей, це втрата систематичного передавання практичного знання і курiнної традиції від найстаршого гуртка до наймолодшого. Цілий курiнь мав діло з організацією чи з проведенням свого табору. Це витворювало родинне почуття і виключало конечність щораз наново вчитися, як організувати курiнний табiр.

Я думаю, що потрібно зменшити кількість зустрічей, — може до однієї що 5 років, щоб дати курiнним таборам нагоду трохи розвинути. Існує аргумент, що зустрічі зближують молодь, бо вона (себто молодь) зустрічається з членами своєї організації з дальших місцевостей. Це може й правда, але я думаю, що ми зменшуємо пластову вартість юнака чи юначки і підриваємо власні виховні засади, присвячуючи забагато уваги згуртуванням великого масштабу. Крім цього з'являються теж небажані проблеми централізації.

Лариса Онишкевич

СТУДЕНТСЬКА “КРИЗА” ПРО БОЛЮЧІ ПОДІЇ

Не зважаючи на це, яка велика кількість студентської молоді активно включена в акцію Студентського ад-гок Комітету за Патріярхат УКЦеркви, — ми бачимо тут конкретний типовий вияв сьогоднішньої молоді.

Від березня до вересня 1971 р. появилось в Нью-Йорку вже 6 чисел газети пересічно з 4 до 8-сторінковим об'ємом — “Кризи”, видаваної вищезгаданим комітетом. Склад редакції поодиноких чисел мінявся, але засадничо найчастіше були в ній: Ярко Кошів, Роман Купчинський, Юрій Карпинський, Роман Петрик і Михайло Савчак (між іншим, майже всі пластуни).

Коли по окремих містах нашого поселення творились громадські комітети в справі патріярхату УКЦеркви, самостійна газета “Криза” стала доказом участі в ній студентів та їх вкладу в цю акцію. Коли наша преса не завжди мала відвагу чи охоту виразно заторкувати різні болючі справи, які виринали, — “Криза” їх друкувала і друкує: статті, офіційні листи, огляди і критику, чи аналізу подій, які заіснували. Нераз це подано в досить емоційний спосіб, — але коли це пишуть студенти, і то справді студентського віку, — то це їм підходить.

Статті і листи друковані українською або англійською мовами. Час-від-часу тексти є подані одночасно в обох мовах. Деякі статті мають намір знайомити читачів з поточними подіями, а деякі дають дещо з історичного тла, як наприклад:

“Ідея патріярхального устрою не є новою в історії Української Церкви, бо від самих початків митрополії в Києві, а опісля і в Галичині, він на ділі існував, а саме створення Київського Патріярхату вже було предметом переговорів у Кракові за старанням Поссевіна, Апостольського Легата, в 1583 р. Зараз після заключення Унії цю ідею знову висунув митрополит Вельямин Рутський. В 1617 р. розпочалися спільні наради українців католиків і православних з метою об'єднання на основі одного Київського Патріярхату. Ці наради продовжувалися навіть після повернення православним їхньої ієрархії за православного митро-

полита Йова Борецького, в рр. 1623-24. З католицького боку навіть опрацьовано окремих проект в цьому пляні на єпископських нарадах 20 січня 1624 року в Новгородку. Цей проект вислано 4 травня 1624 року до Риму, де його розглядала 20 січня 1625 р., і 4 та 22 січня, а опісля 6 липня 1629 р., Священна Конгрегація для поширення віри”.

“За польського короля Володислава IV і православного митрополита Петра Могилы пляні про створення Київського Патріярхату знову відновилися в 1655-8 рр. Після смерти П. Могилы ці старання затихли, аж поки їх не відновив католицький Київський митрополит, Гавриїл Коленда (1655 - 1674).”

“Після підпорядкування Української Православної Церкви Московському патріярхатові (1686 р.) не було змоги далі висувати ідею всеукраїнського патріярхату. Цю ідею в Австро-угорщині відновив Папа Григорій XVI в 1843 р. В 1918 р. знову виникла в самостійній Україні ідея всеукраїнського патріярхату, а кандидатом на Патріярха самі православні виставили Митрополита Андрея Шептицького...” (“Дійсне значення Архиепископського Синоду...”, друковане в “Кризі” ч. 2, за квітень 1971).

В 3-ому числі “Кризи” (за травень 1971) подано цікавий лист Верховного Архиепископа Йосифа Сліпого (з датою 25. II. 1971). Ось цитати з цього листа:

“...Наше становище є ще підтвержене двома книжками: “Архиепископські синоди Українського Католицького Єпископату і їхні правні основи” та “Ле Патріярхат Юкраїнен...”

“Мій внесок на Соборі був: “*Ut sedes metropolitana Kiovensis ad dignitatem patriarchalem evehatur*”. Нічого більше там не говориться за ніякі території і особи...”

“...На основі Берестейської Унії митрополит має юрисдикцію над усіма вірними на всіх територіях. Вірменський Патріярх є патріярхом поза своєю територією...”

У травні група студентів вела кількадечну голодівку перед катедрою у Філядельфії, на знак протесту проти висвячення нових єпископів (Стаха і Лостена). Тому четверте число “Кризи” (за червень) майже виключно присвячене подіям під час цих протестів і демонстрації. Подано багато знімок — цікаво уложених.

В п'ятому числі (за липень) читаємо вже про реакцію молодечих товариств і їхніх провідників на участь голови УККА, д-ра Л. Добрянського, в бенкеті в честь вищезгаданих нововисвячених єпископів. Подібного змісту є також поміщений там

лист від крайової управи ТУСМ-у в США до членів Політичної Ради УККА.

Після заіснувавших подій у Філадельфії редакція “Кризи” закликала вірних УКЦеркви до економічної санкції, щоб давати гроші тільки на: а) Фонд Церкви в потребі, б) Фонд льокальної парохії, який має зберігатись “в банку до того часу, коли наші Владики не заведуть у практику Помісність УКЦеркви”.

“Криза” також не раз реагує на українські періодичні видання: наприклад, критикувала цензуру і перекручування фактів у “Америці”, справу журналістичної етики в “Америці” й “Свободі”, — коли промовчувано тогочасні важливі події. Вони реагували також на статті, як, напр., в українському католицькому журналі “Шлях”, де о. Рішларк, ЧСВВ, писав м. ін., що “український націоналізм це фанатичне явище незрозуміле для думаючої людини” (“Шлях”, 27. VI. 1971).

В другому числі “Кризи” Ярмо Кошів описує, яка була ситуація кілька років тому в семінарії св. Йосафата у Римі (яку ведуть оо. Василіяни, але яка є фундована Ватиканом). Частина семінаристів почала протестувати проти постави адміністрації семінарії до “статуту та зусиль” Кардинала Сліпого. Коли студенти домагались акції і розгляду цієї справи Східною Конгрегацією — то їм сказано, щоб були смирними, а підсекретар Фірстенберга грозив, що не дозволять їм висвятитись. Відомий нам був сумний результат, коли 1968-го року 24 семінаристи мусіли покинути семінарію (а попереднього року 9 студентів). Група тих, які закінчували студії в Іннсбруку і хотіли здобути докторат у Ватиканському Університеті, — вже мали двері закриті.

У квітневому числі “Кризи” (1971) подано цікавий коментар на нашу громаду в доповіді колишньої матері Сестер Василіянок, д-ра Марії Должицької, в якій вона сказала: “Пригадую собі опублікований документ одного кардинала, якого свого часу вислано в Україну, щоб провірив напружені відносини між українцями і римо-католиками. У своєму звіті він, між іншим, писав: “Українці терпеливі до пункту глупоти”. Я з цим не погодилася б. Я радше сказала б, що “українці байдужі до пункту власної загибелі”. Якби український мирянин не був байдужий, то наші єпископи не відважилися б мовчати цілий рік, коли їм заперечується правосильність їх Синоду...”

В подібному дусі опубліковано тут приватний лист відомого провідного католицького теолога-філософа з ліберальним

наставленням, д-ра Ганса Кінга. Він писав (5. II. 1971) в справі Патріярхату: “Єдина можливість — це боротьба знову і знову за свободу наших Церков. Відколи був Синод, ми вже маємо багато більше свободи від цього “римського імперіялізму”, — це, на жаль, не є вистачаючо сильним словом...” (“Криза”, 5. VII. 1971).

У вересневому числі подано вже текст папиної відмови українцям Патріярхату. На це появилися в обох мовах редакційні (бо без підпису) статті, які гостро оцінюють зміст цієї відмови. Реакція, між іншим, є також на такі вислови Папи, як згадка про його любов до українського народу і Церкви. “Криза” питає, — чому тепер, коли єпископа Величківського знову засуджено на три роки, Папа досі ще ніколи в цій справі не реагував, але реагував в обороні жидів Ленінграду, чи Багдаду. В тому самому числі є в рамках подано: “Причина, чому українцям відмовлено Патріярхат”, — і поміщено знімку московського патріярха Пімена.

У вересневому числі бачимо вже деякі зміни. Редакція повідомляє, що: “Після ширших розмов, редакція газети “Криза” рішила, що діяпазон нашої газети не може обмежуватися до виключно церковної тематики. Ми переконані, що криза існує на багатьох фронтах, а передовсім на Україні. Ця криза є органічно пов’язана з тим, що діється на нашому внутрішньому відтинку. Тому ми постановили поширити горизонт нашого видання. Ми будемо писати і закликати наших читачів до конкретних акцій в обороні нашого народу. Може декому не будуть подобатися наші методи, але ми бачимо, що попри дешеву пропаганду наші центральні організації мало що дбають про допомогу Краєві. Ми не будемо шукати собі самореклями; ми будемо старатися діяти способами “прямої акції” — “конфронтації”.

У зв’язку з цим ми бачимо цілу сторінку світлин і коротенькі дані про долю людей в ССРСР: Алли Горської, В. Мороза, С. Караванського, І. Сокульського, Л. Данієля, Б. Кочубієвського, Ю. Галянська і П. Григоренка.

Тож із сучасних подій на церковному відтинку редакція і ця студентська група переходить на реакцію і на інші події, які заторкують українців.

До джерел Пласту

Атамас Фігель

ПИСАТИ ІСТОРІЮ ПЛАСТУ...

Головна Пласова Булава вирішила підготувати видання історії Пласту для відзначення його 60-ліття. Пласт тричі робив конкретну підготовку до видання своєї історії. Але плани не могли бути повністю здійсненими, тимчасом рукописи пропадали або залишалися незакінченими. Ті, що бралися реалізувати це діло, за кожним разом дошкільно відчували недостачу матеріалів і джерел для використання і опрацювання.

Тепер редактори історії Пласту стоять перед цією самою проблемою: де знайти матеріали, документи, джерела до історії Пласту? А якщо не пощастить тепер документально опрацювати та видати історію Пласту (за роки 1911-1971), то за десять чи двадцять літ дослідники натраплять на ще більші труднощі та ускладнення. Бо ж історію "треба писати кожного дня"! Свідомість обов'язку кожноразом підготовлювати видання історії Пласту має бути живою на всіх щаблях організації і на кожному етапі її розвитку. Для цього потрібні деякі методично-виховні та організаційні заходи.

Які передумови маємо здійснити, щоб сучасний і майбутній дослідник міг написати вичерпну історію Пласту?

ПЛАСОВА БІБЛІОГРАФІЯ

Найважливіший матеріал для історика становить бібліографія предмету, що він його вивчає. Дотепер немає бібліографії пластових видань і писань про Пласт. Поточні бібліографічні огляди в журналах та інших виданнях не систематизовані і не вичерпні.

Не було б дуже трудно скласти таку бібліографію, якщо існувала б будь-де в одному місці збірка пластових видань — в якомусь музеї, архіві, в публічній або й приватній бібліотеці. На жаль, пластові (і не тільки пластові) видання розпорошені по всьому світі. Їхнє зібрання (фотокопіюючи унікати) було б нелегким, але вдячним завданням для аматора-збирача. Адже про будьяку державну підтримку для того роду акції в наших умовах годі говорити.

ГОЛОВНИЙ ПЛАСОВИЙ АРХІВ

Про архівну ситуацію в Пласті коротку, але істотну замітку написав О. Бойчук (див. "П. Ш." ч. 2, 1971). Говоримо про архіви станиці (теж поодиноких гуртків чи куренів), про архіви крайових і центральних пластових провідів, але через відсутність централізації архівної справи й піклування архівами низових клітин, навіть окремих осіб, — пропадають, знищуються документальні матеріали інколи великої ваги. Немає в нас відповідних органів, які дбали б про це, щоб низові клітини після впливу відповідного часу

здавали свої архівні матеріали до Головного Пластового Архіву, який, — до речі, — ще теж організаційно не повністю оформлений.

Очевидно, зберігання всього, що "низові архівари" вважають за потрібне висилати до централі, ще не створює справжнього архіву. Треба застосувати наукові методи зберігання, обліку і всебічного використання архівних фондів, а тоді відсівати звесь непотрібний баласт. В центральному архіві слід зберігати тільки матеріали, які мають тривале науково-історичне значення. Щоб це здійснити, Головний Пластовий Архів мусить мати організаційно-технічне і фінансове вивідування й забезпечення.

АРХІВ ФОТО-, ФОНО-, КІНО-ДОКУМЕНТІВ

Це насправді лише частина центрального архіву, але, з технічних і організаційних причин, для Пласту це окрема інституція. Вона постала з нагоди видання альбому 50-ліття Пласту і діє далі під керівництвом М. Пежанського.

Особливо важливе надсилати до цього архіву фото-знімки з перших десятиріч пластового руху, які ще збереглися в приватних руках, бо вони з впливом кожного року безповоротно затрачуються.

ПЛАСТОВИЙ МУЗЕЙ

Завдяки любові до музейної справи й видержливості в роботі пл. сен. Л. Бачинського, постав такий музей в місті Клівленді у США, він набув уже в нашій свідомості і в практичному організаційному житті всіх громадських прав. Про його діяльність, розвиток і проблеми появлялися в пластовій пресі численні згадки й дописи. Він постійно зростає й має багато експонатів.

В умовах повного впорядкування культурних справ української діаспори пластовий музей становив би спеціальний відділ загального музею українців поза межами батьківщини. Але заки це станеться (якщо станеться), нам самим треба подбати про його забезпечення в майбутньому.

ІМЕННО-ПРЕДМЕТНА ПЛАСТОВА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

Її задум ще не завершений. Проте започаткувати таку енциклопедію і постійно її доповняти, було б обов'язком нашої і наступних пластових генерацій. Для історії Пласту пластова енциклопедія була б неоціненним джерелом докладної інформації про особи, інституції і події з пластового життя в різних етапах його розвитку.

Спробуймо створити "картотеку гасел" для такої енциклопедії, спробуймо зібрати конкретні матеріали до них, а тоді технічне видання її не натрапить на непереможні труднощі. Перше видання пластової енциклопедії напевно знайде пізніше своїх послідовників.

Для біографічних гасел: 1. ім'я і прізвище, 2. дата і місце народження, 3. загальна освіта і професія, 4. головні дати громадської і професійної діяльності, 5. точні дати з пластової діяльності: вступлення до Пласту, приналежність до пл. частин (назва, місцевість, час), пластові ступені, функції, відзначення, 6. головні публікації і твори, 7. різне.

Для предметних гасел: 1. повна і точна назва, 2. місцевість і час, 3. річевий опис перебігу (імпрези) чи діяльності (установи), 4. склад керівництва й учасників, 5. література й інше.

ПРАКТИЧНІ ВИСНОВКИ

Усі порушені вище проблеми підготовки до написання історії Пласту мають увійти в програму пластового виховання. Хочу уточнити: йдеться про їхню свідому інтенсифікацію, координацію і централізацію, бо ж вони усі в засаді є складовою частиною і пластової методи і пластової виховної програми: гурткові й курінні журнали, станичні й крайові звіти, обіжники, листки зв'язку, одноднівки пластових зустрічей, з'їздів, конференцій, конгресів, таборів та інших пластових імпрез.

Уникати та рідкісні документи, що ще десь зберігаються, треба кількразово фотокопіювати (якщо неможливо їх в оригіналі переслати до пластового архіву чи музею) і зберігати в кількох різних сховищах. Так зробив О. Бойчук з деякими першими пластовими виданнями і таку методику зберігання найдавніших історичних пластових архівних матеріалів треба застосовувати далі.

Слід стимулювати й підтримувати писання історії (принаймні т. зв. "хронік") низових клітин, станиць, крайових організацій. Цілий ряд станиць в нових країнах поселення вже відзначив окремими виданнями свої 15- або 20-ліття, але не зробили цього ще самі краї. У зв'язку з прохлямацією ГПБ підготувати видання історії Пласту, є дуже бажано, щоб окремі КПСтаршини знайшли особи, які взяли б на себе це вдячне завдання.

Треба перемогти нахил до зле зрозумілої скромності (про що пише О. Бойчук у вищезгаданій замітці про пластову архівну справу), у висліді чого немає в нас фото-документації головного пластового проводу чи низових клітин. Брак біографічних даних цілого ряду визначних пластових провідників, чи історій (хронік) платових установ, імпрез, та інших дій (напр., історії наших міжнародних свавтських зв'язків, спертої на фактах, датах, числах, документах, ...так дуже потрібних при кожній черговій нашій спробі чи можливості вийти на міжнародню арену).

Всі ці завдання вимагають наполегливого збирання й впорядкування дат, фактів, чисел, діаграм... Вони для сучасника, для нас, що стоїмо близько до подій, можуть навіть видаватися не вартими уваги, але з погляду історичного дослідження їхнє зберігання конечне. Подані в розділі про іменно-предметну пластову енциклопедію точки анкет-запитників тільки схематичні, головні, їх можна поширити, специфікувати. Кожна КПС повинна розіслати до своїх низових клітин відповідні квестіонарі, що їх після впорядкування й опрацювання треба відіслати на адресу автора цих рядків (див. "адресар" в кінцевому розділі).

Було б дуже бажаним впровадити звичайний, чи неписаний закон, що перейняття будьякої функції в Пласті автоматично вимагає зложення короткого життєпису й фото-знімки (хоча від крайвих проводів починаючи).

З погляду раціоналізації й економії людських і матеріальних сил і середників прийдеться вже в найближчому майбутньому дуже інтенсивно працювати в напрямі централізації вищевичислених інституцій.

Зайво переконувати, що всі функції названих інституцій і їхні, навіть найширше задумані, завдання могла б виконувати одна установа: **Пластовий Музей-Архів**. Він міг би періодично публікувати річники пластової бібліографії і доповнення та чергові видання пластової енциклопедії. Покищо мусимо продовжувати нашу роботу над виданням історії Пласту з позицій, на яких тепер знаходимося. Тому подаємо адресар осіб відповідальних за поодинокі ділянки й до них треба спрямовувати кореспонденцію та матеріали.

А Д Р Е С А Р

1. Загальне керівництво й головна редакція запланованого видання:
Atanas Figol, 8 Muenchen 50, Rubin Str. 4, W. Germany
2. Пластова бібліографія:
Ivan Luchkiv, c/o PLAST, National Executive, 2199 Bloor St. W., Toronto 21, Ont., Canada
3. Головний Пластовий Архів:
Osyp Boychuk, 3334 Meade Ave., Detroit, Mich., 48212, U.S.A.
4. Архів фоно-, фото-, кіно-документів:
Mychajlo Pezanskyj, 32-44 30-th St., Long Island City, N. Y., 11106, USA
5. Пластовий Музей:
Leonid Bachynskyj, 3425 Broadview Rd., Cleveland, Ohio, 44109, USA
Уповноважені для справ видання історії Пласту:
  1. Австралія:
Ihor Hrynowych, 24 A Gladstone Parade, Glenroy Vic., 3046, Australia
  2. Англія:
Jaroslav Ivanytsky, 14 St. Jude's Ave., Mapperley, Nottingham, England
  3. Аргентина:
Miguel Wasyluk, Nahuel Huapi 5381, Buenos Aires, Argentina
  4. США:
Jaroslav Bojdunyk, c/o PLAST Inc., 140 Second Ave., New York, N. Y., 10003, USA
  5. Канада:
Wolodymyr Sochaniwskyj, c/o PLAST, National Executive, 2199 Bloor St. West,
Toronto 21, Ont., Canada
  6. Німеччина:
Rev. Mychajlo Korzan, c/o Ukrainischer Pfadfinderbund,
Dachauer Str. 9/11., 8 Muenchen 2, W. Germany

"МОЛОДЕ ЖИТТЯ" В "БРИТІШ МІЗЕУМ"

Нас повідомили з Англії, що в славному Британському Музеї в Лондоні є річники "Молодого Життя" за рр. 1921-1933 (з деякими пропусками). Вони там приміщені в такому місці: "Шелф Марк: П.П. — 22 r".

НА МАРГІНЕСІ СТАТТЕЙ “ПЛАСТ НА ПОРОЗІ СВОГО 60-ЛІТТЯ”

Зближається 60-ліття Пласту, ГПБ планує видати його історію. Насувається питання, чи не варто б докладніше застановитися про доцільність у поспіху здійснювати ідею написання історії Пласту. Мої міркування базуються на статті про Пласт в Енциклопедії Українознавства. Члени української спільноти хочуть мати в ній докладні, правдиві дані про різні ділянки українського життя, а ми пластуни повинні дати приклад, зразок інформацій про факти та особи, що творили історію Пласту, коли мова про інформаційну статтю про Пласт.

Зосередьмо нашу увагу на згаданій статті в аспекті лише одного уряду, УПН, про який я можу говорити. На підставі зібраних мною матеріалів про УПН я дозволю собі ствердити факт, що ряд інформацій про УПН не відповідає правді, не є докладний. Мені дивно, чому автор статті не завдав собі труду прочитати мою працю “25-річчя новацького руху”, здається чи не єдину історію якогонебудь пластового уряду, ні не звернувся у справі необхідних матеріалів до мене, що був у проводі УПН у другій і третій фазах його розвитку (поділ на розвиткові фази — гл. “25-річчя новацького руху”). Для прикладу наведу декілька фактів:

РІК ОСНУВАННЯ УПН

Улад Новиків (перша фаза, 1924-1939) основано в 1924, а не в 1927 р. Перша наказна Головна Управа під проводом сьм. С. Сидоровича випрацювала перші організаційні та діяльностеві напрямні Уладу Новиків. У січні 1926 р. ВКП затвердила Головну Управу Уладу Новиків під проводом ст. пл. Марії Кравців. 13 лютого 1927 р. відбувся у Львові 1-ий З'їзд УН. У поміщенню в “Молодому Житті” ч. 3 (15. III.) звітномленні подано таке: “Звіт ГУ адав Кліщ І., який відданий справі новиків цілим серцем і душею, одинокий стоїть від початку уладу, себто 1924 р., в рядах організаторів УН. Він і підготував цей з'їзд... Загальне число новиків біля 500... Вибрано на з'їзді ГУ УН у складі: сьм. П. Лисецький — голова, ст пл. Кліщ Іван — уряд. містоголово...” (Кліщ, а не Кліш, як подано в статті).

ВСУМ

2-га фаза (“Плем'я Новаків”, 1940-1944) тривала коротко та була незвичайно динамічна. Ц. Палів покликала мене до проводу Племени Новаків. Зразу я унапрямив нашу працю так, щоб виповнити змістом випрацювану Дротом схему Племени Новаків, інтегральної частини ВСУМ-у, розробити методи дії, вишколити виховників та поширити організаційну мережу. Число новаків при кінці грудня 1943 р. зросло до 821, а в самому Львові діяло 12 куренів з 370 новаками. Автор статті лише одним реченням згадав про ВСУМ. Ми використали всі можливі методи пластування, а не лише табір-

ництво й мандрівництво. Між іншим, автор статті не згадав про вишколи виховників. Оскільки мені відомо, вперше в історії Пласту відбуто 2-тижневий вишкіл новацьких виховників у Косові (10-24 січня 1944) під моїм провідом. Запитую, скільки років пройшло, заки в УПЮ почали проводити подібні вишколи? Тому я вважаю, що цей факт повинен бути підкреслений. ВСУМ фактично вели: Ц. Палів — референт ВСУМ-у та субреференти: для юнацтва — Ірина Хойнацька, для новацтва — Т. Самотулка.

ОРЛИНИЙ КРУГ

В третій, еміграційній, фазі розвитку УПН (1945 — тепер) я продовжував працювати, як його провідник. У 1947 р. я оснував Вишкільну Ланку, назву якої згодом змінено на Орлиний Круг (Т. Самотулка — голова, члени: ст. пл. С. Петрів і ст. пл. В. Слиж). Завданнями ОК в першу чергу були вишкіл і дошкіл новацьких виховників, видавання матеріалів і т. д. Орлиний Круг став згуртуванням активних вишколених новацьких виховників, що допомагало мені, бұлавному УПН-ів, у розв'язуванні всіх актуальних питань праці з новацтвом, а коли в грудні 1954 р. я відійшов від проволу УПН, Орлиний Круг перейняв провід, а навіть відповідальність за улад, бо не завжди ми мали достатню увагу ГПБ. Тому зовсім не відповідає правді інформація автора про ОК: "У ділянці методики виховання новацтва працює "Орлиний Круг" для новаків (Л. Бачинський, Т. Білостоцький, Т. Самотулка, О. Гаврилюк, Н. Кулинич, В. Кулинич)..." Л. Бачинський ніколи не грав провідної ролі в ОК, та про нього автор статті згадав, а прізвища таких справді активних впродовж багатьох років членів ОК, як О. Грималая, Д. Беднарський, В. Слиж і інших, не говорячи вже про молодших активних членів ОК, промовчав. За час своєї діяльності ОК провів 50 Рад Орлиного Вогню, себто справжніх вишколів новацьких виховників, не вчислюючи численних триденних курсів та підготовчих вишколів. Орлиний Круг фактично став зв'язком Кадри Пластових Виховників. Започаткований мною в 1948 р. журнал новацьких виховників "Вогонь Орлиної Ради" довго боровся за своє існування без фінансової допомоги ГПБ, втримався, був допоміжним у праці новацьких виховників і став прикладом для наслідування в УПЮ. Орлиний Круг започаткував Бібліотеку ВОР, в якій видано ряд праць членів ОК. Годі вчислювати всі досягнення ОК, що не є самохвалябою, але фактами, вислідними довголітньої муравлиної праці скромних пластунів і пластунок, які допомагали пластовій дітворі рости. Тому правдива інформація про їх працю, справедлива її оцінка буде рівночасно признанням за їх труд і стимулом до праці для інших.

Хіба наведених фактів досить, щоб показати вартість інформації про УПН у статті про Пласт в УЕ. Тому історія Пласту може бути лише збірною працею компетентних пластунів і пластунок, виготовлення якої вимагатиме багато часу. Зібрання матеріалів це ще не все. Їх треба опрацювати, пов'язати в одну цілість, яка давала б вірний хід подій пластового руху. В цьому листі я висловив свої міркування лише до першої статті.

ПРОЩАЛЬНЕ СЛОВО ВІД НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ім. ШЕВЧЕНКА НАД МОГИЛОЮ ПРОФ. Д-РА О. ТИСОВСЬКОГО - ДРОТА

Життя людини має два аспекти: — сприймати життя стихійно, жити підсвідомо, жити так, як живе дитина; другий — це аспект думки, раціонального досліду, постійного шукання суті буття, його законів, його правди. І повним життям живе тільки така одиниця, якій Всевишній дав здібність поєднати ці два аспекти.

Відійшла від нас Людина, яка саме так гармонійно поєднувала ці життєві аспекти: наш Дрот сприймав життя стихійно, як його сприймає дитина, переживав його незалежно від свого віку, радів ним цілим своїм еством. Він забавлявся з новачками, Він поучував юнаків, Він був завжди молодий. Але, одночасно, від юних літ у Нього дозрівала допитлива думка пізнати життя, вивчити його закони. Весь його життєвий шлях був присвячений науковим досліддам філософа, для якого існував тільки критерій пізнання правди та діяння згідно з правдою пізнання.

Прощаємось з Людиною, яка вміла жити, вміла радіти життям, вміла бути молодою. Прощаємось з Людиною, яка завжди керувалась тверезою думкою, логікою, раціональною доцільністю. Прощаємось з Людиною, яка була дороговказом для майбутніх поколінь. Хочемо вірити, що могила Дрота не залишиться на чужині, але буде воздвигнена там, де Він створив молодечий рух, — вічно молодий рух!

Тільки пролунали слова прощання пластунів, а я прощаюся з Тобою, Дроге, від світу розуму, світу логіки й наукового дослідження. Прощаюся з Тобою від Наукового Товариства ім. Шевченка, якого Ти був дійсним членом. Хай Твоє ім'я буде записане в українській науці та й у серцях української молоді навіки.

Ділимось з нашими читачами сумною вісткою, що в понеділок, 6-го грудня 1971 р., відійшла від нас у вічність наша Пластова Подруга і Співробітниця сл. п. пл. сен. керівництва

д-р АННА ГЕРАСИМОВИЧ

член тайного Пласту на Рідних Землях, визначна Пластова Провідниця і Голова Крайової Пластової Старшини у Великій Британії від 1952-го року, відзначена орденом св. Юрія в золоті. Похорон її відбувся в суботу, 11-го грудня 1971 р., в Манчестер, Вел. Британія.

Довголітню нашу Подругу і зразкову Пластунку прощаємо нашим пластовим "Скоб"! Хай земля буде їй пером. Вічна їй пам'ять!

Редакція "Пластового Шляху"

Дискусійний форум

Теодор Данилів

ЩЕ ДО ПРОБЛЕМИ «ПЛАСТ І БЛУД»

Прочитав я у ч. 1 (28) "Пл. Шляху" за 1971 р. статтю Яреми Келебай п. н. "Пласт і блуд", яку Ви передрукували із журналу "Зозулька", і зрадів.

Коли пише її пласту́н і появляється вона у пластовому журналі, то це якнайкраще вказує на наш демократизм. Ми навіть критикуємо Основоположника Пласту й ніхто не ломить з цього приводу рук, що це, мовляв, нечувана річ критикувати його. Значить нема у нас нахилу до "культу особи", хоча б то був наш Дрот. Що більше, Редактор журналу не тільки не нападає на критика, але дискутує з ним так ділово, як ділово Я. Келебай старався написати свою статтю.

В нашій журналістичній дійсності то дуже відрадне явище і навіть з цього одного прикладу вже видно, що Пласт нас всіх таки чогось доброго навчив — толерантності для іншого погляду, ніж наш власний.

Уявляю собі, як розсмішила б ця справа нашого Дрота, коли б він жив, довідавшись, що нібито він аристократ, мілітарист, імперіаліст!..

Якби так Я. Келебай читав більше пластову пресу і видання, то він багато дечого у згаданій статті не написав би, а може й зовсім не написав би її. Справа в тому, що у 1966 р. вийшла книжечка про Дрота "Основоположник Пласту". Її друга частина включає спомини Дрота, які я в часі кількох моїх сеансів із Дротом в його помешканні у Відні списав так, як він мені їх розповідав. А потім дав йому все написане переглянути й апробувати.

І ті його спомини є, так би мовити, вживаючи юридичного вислову, автентичною інтерпретацією до "сухо" викладених принципів і правил "Життя в Пласті".

На ст. 19 згаданої книжечки Дрот каже:

"Передумуючи й укладаючи принцип й організаційні рамки для якоїсь молодіжної організації, української за своїм характером і змістом, я пригладвся одночасно до організованого життя інших національностей у Львові... Я поцікавився англійським скавті́нгом та познайомився з його принципами... Багато дечого в ньому мені подобалося, і я вирішив дещо із того включити у виховний план, який я укладав для нашої молоді і який, до часу, поки я познайомився із принципами скавті́нгу, був майже закінчений". Ясно виходить з цього, що Дрот зовсім не взяв собі британського скавті́нгу за приклад.

А на чому ж спирався план Дрота? Про це він каже на ст. 20 так:

"...Мій план нав'язував до традицій Запорізької Січі та життя козаків, але включив я до нього багато правил із скавті́нгу, які я вважав доцільними й корисними для організації, що її я мав на увазі".

А далі на ст. 21 каже Дрот таке: "...При одній нагоді (поміж учителями гімназії — Т. Д.) розмова зійшла на те, як мою організацію учнів назвати, щоб їй присвоїти українську назву, що була б наближена значенням до англійського слова "скавтінг"... Іван Боберський, посилаючись на характер діяльності і потрібні вмінності козаків-пластунів, сказав, що і члени вмоєї учнівської організації треба назвати пластунами, бо вони стараються виробити в собі вмінності, якими відзначалися козаки-пластуни..."

Отже Дрот не брав собі прикладу із Британії, але взяв його таки із нашої історії. А що він теж взяв дещо, що було добре у бріт. скавтіngu, то це ніяк не зробило нашого Пласту побудованим на прикладі скавтіngu.

Коли члени організації, заснованої Дротом, його гімназійні учні, прийшли до нього і сказали, що в Соколі-Батькові відбуваються курси військового характеру і тим сугерували, що й вони хотіли б теж такі курси мати у Пласті, то Дрот зайняв до цього цілком ясне і недвозначне становище:

"...я вказував, що Пласт своєю програмою не охоплює військового навчання, бо, коли прийде час, кожний і без цього буде мати обов'язок відбутися військовою службою в австрійській армії і навчитися всього, що воєнці потрібно. Коли ж хтось хоче навчитися стрільнянню, чи інших військових вмінностей уже тепер, то кожному вільно знайти собі фахівця і відповідне знання придбати від нього, але Пласт має свої цілі й закони і пластуни мають поступати так, як Пласт від них вимагає. Як комусь Пласт не подобається, як хтось в ньому не хоче бути, то може виступити із Пласту" (стор. 26).

Хіба немає ніякої підстави твердити, що у Дрота була хоч би яка-небудь тись симпатії для мілітаризму чи парамілітаризму.

Однострій, подібний зрештою до скавтського, чи та дрібна впорядку, яка в Пласті вивчається, є тільки на те, щоб при виступах на зовні Пласт виглядав як якась організація, а не як "військо св. Ядвиги".

Як невгнүто Дрот стояв на сторожі того, щоб не допустити до ситуації, щоб Пласт став чимось іншим, ніж тим, чим він його створив, свідчать факт, що Дрот увійшов у конфлікт із Організацією Українських Націоналістів в Рідному Краю, коли вона хотіла Пласт собі підпорядкувати. Завдяки його становищу та тих, що були з ним однієї думки, Пласт не став ані побудівкою ОУН, ані не підпав під її впливи.

Правда, могли бути в минулому на еміграції, або можуть бути й тепер, якісь тенденції робити Пласт парамілітарною організацією, чи може радше можуть бути відокремлені спроби заводити військові порядки в ньому. Але то не є згідне з принципами, які Дрот появив в основу Пласту і, думаю, це не було і не є наставленням пластових начальних проводів в минулому й сучасному, і тому треба, очевидно, боротись з тенденціями завести у Пласті військового духа чи військові порядки. Але дисципліна і порядок у пластових таборах потрібна, бо якщо не буде порядку в таборі чи на прогулянці, то може бути забагато несподіванок.

Очевидно, що говорити про якийнебудь імперіалізм, його культивування у Пласті, не має жодної підстави.

Так отже, із свідчення самого Дрота виходить, що наш Пласт заснований на нашій, українській традиції. З неї він взяв все те, що добре і доповнив його всім добрим, що було в інших, але тим він не зробив нашого Пласту заснованим на чужих принципах.

Мабуть козацький звичай "мед-горілку пити" не є аж такий вартісний, щоб його у Пласт уводити чи толерувати. В кожному випадку, коли Пласт до такого звичаю ставиться негативно, то це аж ніяк не робить його основаним на перестарілих ідеях, бо властиво тільки цей один закид із статті Я. Келебая, із всіх піднесених ним, є, так би мовити, актуальний, але й дуже дискусійний.

Коли ж ми часом говоримо про елітарність, то ми слово це розуміємо не у тому значенні, як це було або й є ще у тоталітарних країнах, де вистачало чи вистачає бути приналежним до правлячої партії, групи чи кліки, без огляду на це, яка є моральна вартість даної людини чи даних людей. Тому цього слова ми у Пласті не повинні вживати, бо воно вносить непорозуміння.

Член Пласту, стаючи ним, вибирає шлях виховати себе на характерну людину, корисну для суспільности, в якій він буде жити. Той шлях не легкий і хто на нього вступає, мусить попрацювати над собою і робити певні пожертви для досягнення своєї цілі, більші, ніж інші люди. В цьому є його "вибраність".

Але ані тоді, коли він у Пласті, ані пізніше, коли він вже як дорослий громадянин увійде в суспільність, як її повноцінний член, він не стає чимсь ліпшим ніж інші, він тільки завдяки своїм прикметам і вмілостям стає вартіснішим для суспільности.

Точки пластового закону не є якоюсь спеціальністю Пласту, вони, їх зміст, принципи в них висловлені, є здобутком цілого людства, вони ним ціняться і вони характеризують вартість людини всюди, в якій частині світу вона б не жила. Не можна тому сказати, що вони у когонебудь запозичені. І немає ніякої потреби чи причини їх виправляти.

Але стаття Я. Келебая придалась нам усім, бо викликала потребу вяснити чи уточнити певні проблеми чи сумніви, і в цьому її заслуга.

Юрій Фігач

ЗА АКТИВНУ УЧАСТЬ В АМЕРИКАНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЯХ

Діяльність українців в Америці є цікавою й многогранною. Багато труду вкладає українська суспільність в США в політичну роботу. Та висліді цих зусиль видаються не значними.

Це правда, що в деяких наших маніфестаціях, конвенціях тощо приймають участь американські політичні діячі, але метою їхньої участі в наших імпрезах є, мабуть, єдине: збирати собі виборчі голоси. За сподівану для

таких американських політиків прислугу з нашого боку (за наші голоси під час виборів) ті політики не обіцяють нам конкретної заплати — піддержки наших національних вимог. Коли пригадати піддержку таких вимог різними американськими високими чинниками для інших національностей в США (жиди, мурини), то піддержка для українців, беручи до уваги нашу кількість в цій країні та наш якісний позитивний культурний і всякий інший вклад в скарбницю США, — виглядає ніякою.

Численними політичними з'їздами, маніфестаціями, протестами, петиціями і т. п. свідчимо, що ми, українська спільнота в цій країні, маємо силу, енергію і снагу помагати змаганням України. Намагаємось залучити в таку нашу діяльність американський політичний світ в надії добитись прихильного ставлення американської політики для української національної справи. Та з жалем мусимо ствердити, що наші політичні досягнення в цьому напрямі являються менше, ніж скромними.

Чому це так? — На мою думку, причиною такого стану є те, що наша політична діяльність є лише спорадичною — від нагоди до нагоди. Задовляємось лише хвилимовим, скоропроминаючим успіхом, вичислюванням, скільки американських сенаторів, конгресменів, губернаторів і т. п. взяли участь в наших спорадичних імпрезах.

Кращих політичних успіхів можна б сподіватися, якщо б ми взяли постійну і організовану участь в американському політичному житті, конкретніше: в американських політичних (республіканській і демократичній) партіях. З таких організованих позицій нам легше було б боротись за наші впливи в американській політиці, використовуючи вміло американську виборчу гарячку. З таких позицій легше було б домогатися визнання кандидатур українців на різні політичні пости. За нашими кандидатами на пости в локальних, стейтових, чи федеральних урядах була б американська партійна машина. І кандидатів з нашої молодшої, свідомої української генерації не бракувало б, і то таких, що мають професійну, високошкільну підготовку.

Кожному відомо, що українська молодь є майбутнім нашого народу. І коли ми віримо, що це не порожній клич, а дійсність, — тоді насувається питання: Чи не було б доцільним і корисним, коли б українське організоване студентство взялося за організування автономних клітин внутрі великих американських політичних партій?

(За студентським журналом "Соняшник")

Що культурніша людина, то розвиненіша її мова, багатша на лексигний запас, розмаїтіша епітетами, метафорами, влучними порівняннями, барвистіша вживанням прислів'їв, приказок та приказок. У природі не буває людей, що визнагались би високим інтелектом і в той же час примітивною, як у первісного дикуну, мовою.

Борис Антоненко-Давидовиц

Думки до дискусії

Розпочинаємо нову рубрику в "ПШляху" — "Думки до дискусії". В цій відділі ми будемо коротенько порушувати нові справи і проблеми, які — на нашу думку — є на часі, є важливі і повинні бути проdiscутовані на сторінках нашого журналу. Не подаватимемо тут дискусії чи аргументації чи обґрунтувань, а просто — представлятимемо питання, на яке запрошуємо наших читачів і співробітників присилати свої думки, завваги тощо — в формі листів, статей, дискусії в "Дискусійнім форумі".

Запрошуємо наших читачів теж присилати свої питання до цієї рубрики. Напевно в кожного з нас є "болячки", які ми хотіли б бачити проdiscутованими.

Редакція

1. НАША МОВА

На сторінках цього числа "ПШляху" є аж дві статті про питання нашої мови, яку автори статей бажать бачити "чистою, як сльоза". Можна вповні погодитись з почуваннями цих двох авторів, все ж таки прочитавши ці статті, залишаємось з певним непокоєм: слід нам говорити чистою і правильною українською мовою — але якою? Чи тією, якою говорить сьогодні український народ на Рідних Землях, чи цією, яку ми вивезли колись з України багато років тому. Ці дві мови щораз то більше від себе відбігають — як знає кожний, хто читає сьогоднішню пресу з України. Правда, мова звідтіля є дуже засмічена русицизмами, все ж таки вона жива. Зате наша мова стає щораз то архаїчнішою. Вневдовзі вона матиме таке саме відношення до мови на Україні, як мова Квебеку до мови Франції, чи мова "Пенсільванія Дач" до німецької або Африканс до голландської.

Якої мови маємо ми вчити наших дітей? Вже сьогодні їм важко читати книжки з України. Зате, якщо ми будемо в наших виданнях для дітей триматись мови, якою говориться на Україні, то наші діти не завжди зможуть порозумітись із своїми батьками...

Хто має вирішувати проблеми нашої мови? Чи такі інституції, як НТШ і УВАН? Чи не варто їм приготувати новий правописний словник, бо Голоскевич, якого ми держимось, вже стає зовсім архаїчний? Хто вирішує про мову пластових видань? Хто вирішує про пластову термінологію? Хто є компетентний в цій справі?

Ми маємо сьогодні безліч мовознавців і людей, які себе мовознавцями вважають і стараються накинати свої стандарти іншим. Біда, що вони між собою не годяться. Чи не час на якусь мовну конференцію, яка б зложила нам стандарти до вжитку?

2. ЦЕРКОВНІ СПРАВИ

На останньому Крайовому З'їзді в США прийнято резолюцію, яка дуже сильно піддержує намагання в Українській Католицькій Церкві за патріархат і помісність Церкви. Через цю резолюцію виникнула гостра дискусія між "молодими революційними силами", які цю резолюцію внесли, і "старшими консерватами", які вважали, що це справа контрверсійна, а резолюції останнього КУПО і ПҚД закликають пластунів не втручатися в контрверсії внутрі української спільноти.

Перша група на це відповіла, що це не є контрверсія внутрі української громади, а поміж українцями і Ватиканом. Резолюція перейшла.

Тепер, однак, молоді прихильники цієї резолюції уважають, що Крайова Пластова Старшина в США не йде з духом цієї резолюції, бо не бере активної участі в демонстраціях в цій справі тощо. Це справа надзвичайно важлива сьогодні, головню для великого відтинку молоді, згуртованого навкруги журналу "Криза" (гляди відділ "З молодечої преси" в цім числі "ПШ") і подібних виданнях.

Яке становище повинен зайняти Пласт у цій справі? Чи повинен заангажуватись, як організація, в цю контрверсію? Чи повинен бути нейтральний? Якщо Пласт міжконфесійний, то чи повинен бути замішаний в справі одного обряду? Чи пластуни особисто можуть і чи повинні бути активні в патріархальній акції?

3. НАШІ ТАБОРИ

Той, хто колись віддав свою дитину на табір, зокрема маленьку дитину на новацький табір перший раз, напевно переживав різні "страхи": про безпеку на таборі, гігієнічні умовини, медичну опіку, психічні впливи на дитину, поведінку братчиків та інших виховників тощо. На жаль, не раз такі "страхи" оправдані: гігієнічні умовини викликають великі застереження, молодесенькі братчики нерас самі ще потребують опіки, — є дитинні, примхливі, часом жорстокі. Не завжди є хтось старший, що міг би наглядати над ними і дбати про безпеку дітей. Управи осель і таборів ради переважно мають масу турбот і праці із полагодженням фінансово-господарських справ і силою факту на питання безпеки, гігієни тощо не мають часу й енергії.

Правда, — є і дуже добрі табори і оселі, де цих недотягнень немає. Однак трапляються різні випадки, люди є людьми, — бувають різні поміж виховниками. Не раз дитина стрічається з випадками садизму, різної поведінки в зв'язку з статевими справами тощо. Не раз бувають і діти, які мають поважні психологічні проблеми. Виховники неприготовані, про такі речі їм ніхто ніколи не говорив, і вони не знають, що з цим зробити.

На жаль, в нас деякі справи є заборонені "табу". Ні в нашій пресі, ні на вишколах виховників ніхто переважно про це не говорить і не приготує виховників до таких випадків.

Час розпочати нам говорити про ці справи. Зокрема повинні розпочати дискусію люди професійні, фахівці: лімарі, психологи і т. д.

Розпічнімо від трьох конкретних справ: статеві питання поміж молоддю, гігієна на таборах та випадки садистичних проявів поміж дітьми, а теж виховниками. Чи маєте думки, обсервації, сугестії в цих справах?

4. МИ І УКРАЇНА

Це, мабуть, найдрастичніше і контроверсійне із заторкнених сьогодні питань, але й найважливіше. Яке, конкретно, має бути наше відношення до України?

Про цю справу ми завжди схвалюємо високопарні і патріотичні резолюції — але конкретних напрямних ми ніколи не склали собі. Яке наше відношення має бути до книжок і преси з України? До поїздок в Україну? До зустрічей із земляками з України? До тисячі конкретних, практичних речей, які стрічаємо сьогодні майже щодня?

Є тут "тверді" і "м'які", консервативні і ліберальні. Є палкі дискусії в нашій громаді. Часами ці дискусії є повні епітетів, наклепів, злоби, заїлості, нетолерантності (наприклад, недавно читали ми на сторінках газети "Гомін України" статтю повну неправди і найнижчого типу лайки на одну чільну пластову діячку, за те, що вона їздила на Україну. Таких випадів, негідних чести українського журналіста, маємо, на жаль, більше...).

Ми не повинні мати такого роду дискусії в Пласті і не будемо її мати, бо засади "чесної гри" не дозволили б пластунові так писати. Але це не значить, що ми цю важливу справу повинні поминати. Ми не можемо її залишити на боці, вона заважлива, фундаментальна. В дружній, конструктивній, пластовій дискусії ми повинні цю справу обговорити, вирішити і дати напрямні нашим виховникам.

Зібрав: ЛО

Листування

АВСТРАЛІЯ — «ІДУ НА ВАС»!

Читав я у недавньому числі "Пластового Шляху" довжелезний звіт про капосний стан Пласту в Австралії. Подібні проблеми, які ми мали тому 10 років і подібні бідкання: "нема виховників...", "ми старші мусимо все пхати..." і т. п. Читаючи поміж рядками, можна зробити таку аналізу: австралійська українська громада є позаду через майже повну ізоляцію. Пласт так, як спочатку, провадять ті самі люди, які не уявляють собі іншого способу і почувають себе огірчено на оборонній позиції. Молодь не відчуває, що є десь інші інтелігентні діти, що також пластують, вона є незадоволена.

От, якби на друге літо залетіло до Австралії пів тузіна добровольців, старших пластунів. Обсадили б там таборів булави, показали б дітям

нових, близьких їм героїв. Поробили б там акцію по станицях. Показали б їм, як направити ті недотагнення там, де, наприклад, зв'язковим є старший пластун, а якийсь тато (а може й бабуся, хто знає?) пише листи і звіти, підготував програму тощо. Така ситуація, якою там вона є, є абсолютно нездорова.

Вояк

****
***

Атанас Фіголь: З "політикою" редакції: вийти поза пластове гетто, стати органом "молодої української інтелігенції в діаспорі", з головним спрямуванням на континуум наростаючих поколінь для збереження національної субстанції — погоджуюся повністю, тисну кулаки, щоб Вам щастило, бо з досвіду знаю, як тяжко перескакувати плетини всяких партикуляризмів й інтегрувати себе в цілість.

Тоня Горохович: Напрямі, що Ви їх подали у редакційній статті, дуже-дуже добрі. Видно розмах, багато нового, цікавого. Але найцікавіше і найактуальніше — це "Трибуна Молодих" і "Куток Пластпратят", — вони ж є запорукою нашого існування і росту... Я за те, щоб ми вийшли з вузького кола наших пластових справ. Вони ж пов'язані із громадськими. Студії над молодим поколінням уважаю першою проблемою.

Теодор Данилів: (Треба) поширювати проблематику якнайбільше, робити журнал всестороннім, задержуючи очевидно пластовий характер.

Леонід Бачинський: Свіжа думка викликає застанову, обдумання, дискусію — а це значить, що журнал є живий-творчий і потрібний... На мою думку, найважливіше це зберегти нову молоду генерацію, щоб вона не пропала для нашої української мови.

****
***

НАША АНКЕТА

В останньому числі ми подали перші висліди нашої анкети-запитника. Від того часу надійшло на нашу адресу ще багато анкет і листів, так що деякі статистичні дані значно змінилися. Анкети все ще надходять, міняючи висліди майже з тижня на тиждень. Щоб дати змогу всім читачам вплинути на наші плани шляхом цієї анкети, ми вирішили ще не замикати обчислення остаточно, а дати нашим читачам ще кілька тижнів часу.

З цієї причини в цьому числі "ПШляху" не подаємо ще обчислень із запитника. Подамо їх в наступному числі.

Редакція

У кожному пластовому домі повинна бути книжка

УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАСТОВИЙ УЛАД

Написав: Северин Левицький.

136 сторінок. Ціна в Канаді і США 3.00 дол., а для інших країн рівновартість у їхній валюті. Замовляти:

Plastovy Shliakh Magazine, 2445 A Bloor St. W., Toronto 21, Ont.

ПОВІДОМЛЕННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ

ДАТКИ НА ПРЕСФОНД «ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ»

від 15 листопада до 31 грудня ц. р.

С Ш А

\$ 10.00

пл. сен. Володимир Дармохвал, —
Вест Орендж,

\$ 3.00

пл. сен. д-р Орест і Аня Гаврилю-
ки, Сілвер Спрінг,

\$ 2.00

пл. сен. Юрій і Олександра Раков-
ські, Гайтесбург, пл. сен. Володи-
мир і Марія Бакальці, Пассейк, ст.
пл. Борис Кекіш, Вудгейвен, пл.
сен. Богдан і Христина Турченко,
Філядельфія,

\$ 1.34

пл. сен. Лев Попович, Джемейка,

\$ 1.00

пл. сен. Остап Винник, Бронкс, пл.
сен. Андрій і Віра Миці, Ньюарк,

● Усім повище названим склада-
смо щиру подяку за їхні датки на
пресфонд “Пл. Шляху”, які допо-
магають нам продовжувати наше
видавниче діло в сьогоднішніх не-
легких умовах, в яких ми пра-
цюємо і коли так дуже зросли ви-
давничі кошти.

● “Пластовий Шлях” — це жур-
нал нас усіх. Це наша спільна вла-
сність і цінність! Тому всі ми да-
ваймо нашому журналові нашу все-
бічну і постійну підтримку, а саме:
а) свосчасно платімо передплату,
б) складаймо датки на пресфонд,
в) прислудуймо нових передплатни-
ків!

КАНАДА

\$ 5.00

пл. сен. Омелян Тарнавський, То-
ронтто, пл. сен. Степан Шпак, Га-
мільтон,

\$ 3.00

пл. сен. Микола Юник, Торонтто,

\$ 2.00

пл. сен. Евстахія Андрухів, Мон-
треаль,

\$ 1.00

ст. пл. Маруся Тарнавська, Торон-
то, пл. пр. Василь Мороз, Гаміль-
тон, пл. сен. Марія Мудрик, То-
ронтто.

Від 15 листопада до 31 грудня
ц. р. склали на пресфонд “Пласто-
вого Шляху”:

із США 9 датків	24.34
з Канади 7 датків	13.00
Разом 16 датків	\$ 37.34

● Використовуймо долучені до цьо-
го числа листки для зголошення чи
продовження передплат і датків на
пресфонд! Виповнімо їх і разом з
чеком чи грошовим переказом пере-
шлімо на адресу Адміністрації “Пл.
Шляху” в Торонті.

Звертаємо увагу на нову адресу на-
шої адміністрації:

Plastovy Shliakh Magazine
2445-A Bloor Street West
Toronto 21, Ontario, Canada
Tel.: (416) 769-7855.

● Сподіваємося що всі, що доціню-
ють нашу видавничу діяльність, ви-
конають наше прохання!

**ПОДАЄМО НОВУ АДРЕСУ
ПЛАСТОВОГО
ВИДАВНИЦТВА**

що видає журнали:

- "ГОТУЙСЬ",
- "ЮНАК" та
- "ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ"

**2445-A Bloor Street West
Toronto 21, Ontario, Canada
Tel.: (416) 769-7855**

**

Адреса Редакції "Пластового Шляху", на яку слід висилати все листування, призначене для "Пл. Шляху", та матеріали для поміщення у "Пл. Шляху":

Mr. Lubomyr Onyshkewych
9 Dogwood Drive
Trenton, N. J. 08638, U.S.A.

**

Адреса Редакції "Юнака", на яку слід висилати все листування і всі матеріали, призначені для Редакції "Юнака":

Mrs. Olha Kuzmowych
221 Fire Island Avenue,
Babylon, N. Y. 11702, U.S.A.

**АДМІНІСТРАЦІЯ
ПЛАСТОВОГО ВИДАВНИЦТВА
в Торонті**

**ВІТАЄМО
НАШИХ КАНАДСЬКИХ ЧЛЕНІВ І ВСЕ УКРАЇНСЬКЕ
ГРОМАДЯНСТВО**

та закликаємо тих, які ще не є членами 89,000-ої громади Українського Народного Союзу і не користають з його господарських і культурних надбань, щоб включилися і придбали для себе і своїх рідних конечне життєве забезпечення та разом з найстаршою українською установою у світі розбудовували наші національні та господарські надбання. Тільки у великій громаді можливі великі досягнення.

**УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ
КАНАДСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО**

**
*

У справах УНСоюзу звертайтеся до Головного Радного і Організатора, Василя Дідюка, на адресу: 142 А Гренадір Ровд, Торонто 3, Онтаріо. Телефон: (416) 767-4720.

ЗМІСТ

Редакційна стаття: Такі собі думки	1
А. Гладиллович: “Чистіша від сльози вона хай буде...”	4
С. Зошук: Пластун у Семієн — найвищих горах Етіопії	10
Л. Храплива: Українські групи в країнах поселення	15
О. Кузьмович: Питання “хто я є?” у світлі 1971 р.	23
Ю. М. Левицький: Відношення молоді до України	27
Л. Залеська-Онишкевич: Чи може бути українською творчість молодих поза межами України?	37
Федько: Життя в Аргентині	41
Р. Гльницька — Д. Дума: Суспільна праця на терені і в околиці містечка Канора, Саскачеван, в Канаді	44
Т. Бабяк: Конечність курінних таборів	46
Л. Залеська-Онишкевич: Студентська “Криза” про болючі події	48
А. Фіголь: Писати історію Пласту	52
“Молоде Життя” в “Бритіш Мюзеум”	55
Т. Самотулка: На маргінесі статей “Пласт на порозі свого 60-ліття”	56
А. Фіголь: Прощальне слово від НТШ над могилою проф. д-ра О. Тисовського-Дрота	58
Пл. сен. кер. д-р Анна Герасимович (некролог)	58
Т. Данилів: Ще до проблеми “Пласт і блуд”	59
Ю. Фігач: За активну участь в американських політичних партіях	61
Думки до дискусії	63
Листування	65
Повідомлення Адміністрації	67

Ціна цього числа: 1.50 дол.

ГОТУЙСЬ

ЖУРНАЛ ПЛАСТОВОГО НОВАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата від 1 січня 1972 р.: Канада і США: \$6.00. — Хто платить одночасно за 2 роки (1972 і 1973), тоді — \$5.50 річно, разом за два роки — \$11.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Miss T. Horochowych, 2199 Bloor Street West, Toronto 21, Ontario, Canada

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

HOTUYS MAGAZINE, 2445-A Bloor Street West, Toronto 21, Ontario, Canada

ЮНАК

ЖУРНАЛ ПЛАСТОВОГО ЮНАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата в Канаді і США від 1 січня 1972 р.: \$7.50. — Хто платить одночасно за 2 роки (1972 - 1973), тоді \$7.00 річно, разом за два роки — \$14.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Mrs. Olha Kuzmowych, 221 Fire Island Ave., Babylon, N. Y. 11702, U.S.A.

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

YUNAK MAGAZINE, 2445-A Bloor Street, West, Toronto 21, Ontario, Canada

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Появляється квартално. Річна передплата в Канаді і США: \$6.00. Хто платить одночасно за 2 роки (1972 - 1973), тоді \$5.50 річно, разом за 2 роки — \$11.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Mr. L. Onyshkevych, 9 Dogwood Drive, Trenton, N. J. 08638, U.S.A.

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

PLASTOVY SHLIAKH, 2445-A Bloor Street West, Toronto 21, Ontario, Canada